

Tekoäly- ja tekijänoikeus pienryhmät Ryhmä III: Juridiikka

EU- ja kansalliset oikeuslähteet

Ismo Huhtanen & Maria Rehbinder 28.10.2024

Sisällysluettelo

- 1. Tekoälysäädöksen kirjaukset, jotka merkityksellisiä tekijänoikeuden näkökulmasta**
- 2. Tekijänoikeus säädökset, jotka merkityksellisiä tekoälyn näkökulmasta**
- 3. Opt-out (oikeuden pidättämisen sääntely ja toteutustapoja)**
- 4. Tekoälytoimiston tekijänoikeuteen liittyvät tehtävät – mitä on tulossa?**
- 5. Oikeuden pidättämiseen, kappaleen valmistamiseen tai muuten keskeisesti tekoälyyn ja tekijänoikeuteen liittyvät ajankohtaiset artikkelit**
- 6. Tekijänoikeuslain 13 b § säännöksen 2 momentin soveltuminen sopimussuhteessa suomalainen tutkimusorganisaatio/kulttuuriperintölaitos ja EU:n ulkopuolinen oikeudenhaltija, jos tämä oikeudenhaltija kieltää tai rajoittaa edustamiensa teosten käyttöä sopimusehdoissa?**

1. Tekoöllysäädöksen kirjaukset, jotka merkityksellisiä tekijänoikeuden näkökulmasta

**EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUS (EU) 2024/1689,
annettu 13 päivänä kesäkuuta 2024,
tekoölyä koskevista yhdenmukaistetuista säännöistä
ja asetusten (EY) N:o 300/2008, (EU) N:o 167/2013, (EU) N:o 168/2013, (EU) 2018/858,
(EU) 2018/1139 ja (EU) 2019/2144 sekä direktiivien 2014/90/EU, (EU) 2016/797 ja (EU)
2020/1828 muuttamisesta
(tekoöllysäädös)**

Resitaalit:

- (48) Tekoölyjärjestelmästä perusoikeuskirjassa suojatuille perusoikeuksille aiheutuvan haitallisen vaikutuksen laajuus on erityisen merkityksellinen, kun tekoölyjärjestelmä luokitellaan suuririskiseksi. Näitä oikeuksia ovat muun muassa oikeus ihmisarvoon, yksityis- ja perhe-elämän kunnioittaminen, henkilötietojen suoja, sananvapaus ja tiedonvälityksen vapaus, kokoontumis- ja yhdistymisvapaus, oikeus syrjimättömyyteen, oikeus koulutukseen, kuluttajansuoja, työntekijöiden oikeudet, vammaisten oikeudet, sukupuolten tasa-arvo, **teollis- ja tekijänoikeudet**, oikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin ja puolueettomaan tuomioistuimeen, oikeus puolustukseen ja syyttömyysolettama sekä oikeus hyvään hallintoon. Näiden oikeuksien lisäksi on tärkeää korostaa, että lapsilla on erityisiä oikeuksia, jotka on vahvistettu perusoikeuskirjan 24 artiklassa ja Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksien yleissopimuksessa, jota on täydennetty digitaalisen ympäristön osalta lapsen oikeuksien yleissopimuksen yleisessä huomautuksessa nro 25, ja joissa molemmissa edellytetään lasten haavoittuvuuden huomioon ottamista ja lasten hyvinvoinnin kannalta välttämättömän suojelun ja huolenpidon tarjoamista. Perusoikeuskirjaan kirjattu ja unionin politiikoissa täytäntöönpantu perusoikeus korkeaan ympäristönsuojelun tasoon olisi myös otettava huomioon arvioitaessa tekoölyjärjestelmästä mahdollisesti aiheutuvan haitan vakavuutta, myös suhteessa ihmisten terveyteen ja turvallisuuteen.
- (104) **Tarjoajiin, jotka tarjoavat vapaalla ja avoimen lähdekoodin lisenssillä yleiskäyttöisiä tekoölymalleja, joiden parametrit, mukaan lukien painokertoimet sekä malliarkkitehtuuria ja mallin käyttöä koskevat tiedot, asetetaan julkisesti saataville, olisi sovellettava poikkeuksia, jotka koskevat yleiskäyttöisille tekoölymalleille asetettuja avoimuusvaatimuksia, paitsi jos niiden voidaan katsoa aiheuttavan systeemisen riskin, jolloin sitä, että malli on avoin ja siihen liittyy avoimen lähdekoodin lisenssi, ei pitäisi katsoa riittäväksi syyksi olla noudattamatta tämän asetuksen mukaisia velvoitteita. Koska yleiskäyttöisten tekoölymallien käyttöönotto vapaan ja avoimen lähdekoodin lisenssin nojalla ei välttämättä paljasta olennaisia tietoja mallin kouluttamiseen tai hienosäätöön käytetystä datajoukosta ja siitä, miten tekijänoikeuslainsäädännön noudattaminen on varmistettu, yleiskäyttöisiä tekoölymalleja koskeva poikkeus avoimuusvaatimusten noudattamisesta ei saisi missään tapauksessa koskea velvoitetta laatia tiivistelmä**

- mallikoulutuksessa käytetystä sisällöstä ja veloitetta ottaa käyttöön toimintaperiaatteet unionin tekijänoikeuslainsäädännön noudattamiseksi ja erityisesti oikeuksien pidättämisen tunnistamiseksi ja noudattamiseksi Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2019/790 (40) 4 artiklan 3 kohdan mukaisesti.
- (105) Yleiskäyttöiset tekoälymallit, erityisesti suuret generatiiviset tekoälymallit, jotka pystyvät tuottamaan tekstiä, kuvia ja muuta sisältöä, tarjoavat ainutlaatuisia innovointimahdollisuuksia mutta myös haasteita taiteilijoille, kirjailijoille ja muille luovan sisällön tekijöille sekä sille, miten heidän luovaa sisältöään luodaan, levitetään, käytetään ja kulutetaan. Tällaisten mallien kehittäminen ja kouluttaminen edellyttää valtavia määriä tekstiä, kuvia, videoita ja muuta dataa. Tekstin- ja tiedonlouhintatekniikoita voidaan tässä yhteydessä käyttää laajasti tällaisen tekijänoikeudella ja lähioikeuksilla suojatun sisällön hakemiseen ja analysointiin. Tekijänoikeudella suojatun sisällön käyttö edellyttää asianomaisen oikeudenhaltijan lupaa, paitsi jos sovelletaan asiaankuuluvia tekijänoikeutta koskevia poikkeuksia ja -rajoituksia. Direktiivillä (EU) 2019/790 otettiin käyttöön poikkeuksia ja rajoituksia, jotka sallivat tietyin edellytyksin kappaleenvalmistamisen ja otteiden ottamisen teoksista tai muusta aineistosta tekstin- ja tiedonlouhintaa varten.
- (106) Tarjoajien, jotka saattavat yleiskäyttöisiä tekoälymalleja unionin markkinoille, olisi varmistettava tässä asetuksessa säädettyjen asiaankuuluvien veloitteiden noudattaminen. Tätä varten yleiskäyttöisten tekoälymallien tarjoajien olisi otettava käyttöön toimintaperiaatteet, joilla noudatetaan tekijänoikeutta ja lähioikeuksia koskevaa unionin oikeutta ja erityisesti tunnistetaan ja noudatetaan oikeudenhaltijoiden direktiivin (EU) 2019/790 4 artiklan 3 kohdan mukaisesti ilmaisemaa oikeuksien pidättämistä. Kaikkien tarjoajien, jotka saattavat unionin markkinoille yleiskäyttöisen tekoälymallin, olisi noudatettava tätä veloitetta riippumatta siitä, millä lainkäyttöalueella kyseisten yleiskäyttöisten tekoälymallien koulutuksen perustana ovat tekijänoikeuden kannalta merkitykselliset toimet toteutetaan. Tämä on tarpeen, jotta yleiskäyttöisten tekoälymallien tarjoajille voidaan varmistaa tasapuoliset toimintaedellytykset, joissa yksikään tarjoaja ei saisi unionin markkinoilla kilpailuetua soveltamalla alhaisempia tekijänoikeusstandardeja kuin unionissa.
- (107) Jotta voidaan lisätä sellaisen datan avoimuutta, jota käytetään yleiskäyttöisten tekoälymallien esikoulutuksessa ja koulutuksessa, mukaan lukien tekijänoikeuslainsäädännöllä suojattu teksti ja data, on asianmukaista, että tällaisten mallien tarjoajat laativat ja asettavat julkisesti saataville riittävän yksityiskohtaisen tiivistelmän yleiskäyttöisen tekoälymallin koulutuksessa käytetystä sisällöstä. Samalla kun otetaan asianmukaisesti huomioon tarve suojella liikesalaisuuksia ja luottamuksellisia liiketoimintaa koskevia tietoja, tämän tiivistelmän olisi oltava sisällöltään yleisesti kattava sen sijaan, että se olisi teknisesti yksityiskohtainen, jotta osapuolia, joilla on oikeutettuja etuja, mukaan lukien tekijänoikeuden haltijat, voidaan auttaa käyttämään ja panemaan täytäntöön unionin oikeuden mukaisia oikeuksiaan, ja esimerkiksi luetella tärkeimmät mallin koulutukseen käytetyt tietolähteet

tai datajoukot, kuten suuret yksityiset tai julkiset tietokannat tai -arkistot, ja antaa selostus muista käytetyistä tietolähteistä. Olisi asianmukaista, että tekoälytoimisto antaa tiivistelmälle mallin, jonka olisi oltava yksinkertainen ja tehokas ja jonka avulla tarjoaja voi toimittaa vaaditun tiivistelmän selostuksen muodossa.

- (108) Yleiskäyttöisten tekoälymallien tarjoajille asetettujen velvoitteiden, jotka koskevat toimintaperiaatteiden käyttöönottoa unionin tekijänoikeuslainsäädännön noudattamiseksi ja koulutuksessa käytettyä sisältöä koskevan tiivistelmän julkisesti saataville asettamista, tekoälytoimiston olisi seurattava, onko tarjoaja täyttänyt kyseiset velvoitteet tarkistamatta tai arvioimatta koulutusdataa teoskohtaisesti tekijänoikeuksien noudattamisen osalta. Tämä asetus ei vaikuta unionin oikeudessa säädettyjen tekijänoikeussääntöjen täytäntöönpanoon.
- (109) Yleiskäyttöisten tekoälymallien tarjoajiin sovellettavien velvoitteiden noudattamisen olisi oltava oikeasuhtaista mallin tarjoajan tyyppiin nähden, pois lukien ei-ammattillisiin tai tieteellisiin tutkimustarkoituksiin malleja kehittävä tai käyttävä henkilöt, joiden ei tarvitse noudattaa velvoitteita, /mutta joita olisi kuitenkin kannustettava noudattamaan niitä vapaaehtoisesti. Kyseisten velvoitteiden noudattamisessa olisi otettava asianmukaisesti huomioon tarjoajan koko ja mahdollistettava pk-yrityksille, myös startup-yrityksille, velvoitteiden noudattamiseksi yksinkertaistetut menettelyt, jotka eivät saisi aiheuttaa kohtuuttomia kustannuksia eivätkä estää tällaisten mallien käyttöä, sanotun kuitenkaan rajoittamatta unionin tekijänoikeuslainsäädännön soveltamista. Jos mallia muutetaan tai hienosäätetään, yleiskäyttöisten tekoälymallien tarjoajien velvoitteet olisi rajattava kyseiseen muutokseen tai hienosäätöön esimerkiksi täydentämällä jo olemassa olevia teknisiä asiakirjoja muutoksia koskevilla tiedoilla, mukaan lukien koulutukseen käytetyt uudet tietolähteet, keinona noudattaa tässä asetuksessa säädettyjä arvoketjuun liittyviä velvoitteita.

Artiklat:

3 artikla

Määritelmät

Tässä asetuksessa tarkoitetaan

1) ”tekoälyjärjestelmällä” konepohjaista järjestelmää, joka on suunniteltu toimimaan käyttöönoton jälkeen vaihtelevilla autonomian tasoilla ja jossa voi ilmetä mukautuvuutta käyttöönoton jälkeen ja joka päättelee vastaanottamastaan syötteestä eksplisiittisiä tai implisiittisiä tavoitteita varten, miten tuottaa tuotoksia, kuten ennusteita, sisältöä, suosituksia tai päätöksiä, jotka voivat vaikuttaa fyysisiin tai virtuaalisiin ympäristöihin;

- 3) ”tarjoajalla” luonnollista tai oikeushenkilöä, viranomaista, virastoa tai muuta elintä, joka kehittää tai kehityttää tekoälyjärjestelmän tai yleiskäyttöisen tekoälymallin ja saattaa sen markkinoille tai ottaa tekoälyjärjestelmän käyttöön omalla nimellään tai tavaramerkkillään joko maksua vastaan tai maksutta;
- 4) ”käyttönottajalla” luonnollista tai oikeushenkilöä, viranomaista, virastoa tai muuta tahoa, joka käyttää valvonnassaan olevaa tekoälyjärjestelmää, paitsi jos tekoälyjärjestelmää käytetään henkilökohtaisessa muussa kuin ammattitoiminnassa;
- 5) ”valtuutetulla edustajalla” unionissa sijaitsevaa tai unioniin sijoittautunutta luonnollista tai oikeushenkilöä, joka on saanut ja hyväksynyt tekoälyjärjestelmän tai yleiskäyttöisen tekoälymallin tarjoajan antaman kirjallisen toimeksiannon täyttää ja toteuttaa kyseisen tarjoajan puolesta tässä asetuksessa säädetyt velvollisuudet ja menettelyt;
- 6) ”maahantuojalla” unionissa sijaitsevaa tai unioniin sijoittautunutta luonnollista tai oikeushenkilöä, joka saattaa markkinoille tekoälyjärjestelmän, jolla on kolmanteen maahan sijoittautuneen luonnollisen tai oikeushenkilön nimi tai tavaramerkki;
- 7) ”jakelijalla” muuta toimitusketjuun kuuluvaa luonnollista tai oikeushenkilöä kuin tarjoajaa tai maahantuojaa, joka asettaa tekoälyjärjestelmän saataville unionin markkinoilla;
- 8) ”toimijalla” tarjoajaa, tuotteen valmistajaa, käyttönottajaa, valtuutettua edustajaa, maahantuojaa tai jakelijaa;
- 9) ”markkinoille saattamisella” tekoälyjärjestelmän tai yleiskäyttöisen tekoälymallin asettamista ensimmäistä kertaa saataville unionin markkinoilla;
- 10) ”asettamisella saataville markkinoilla” tekoälyjärjestelmän tai yleiskäyttöisen tekoälymallin toimittamista markkinoille liiketoiminnan yhteydessä jakelua tai käyttöä varten joko maksua vastaan tai maksutta;
- 11) ”käyttönotolla” tekoälyjärjestelmän toimittamista ensimmäistä käyttöä varten unionissa sen käyttötarkoitukseen suoraan käyttönottajalle tai omaan käyttöön;
- 12) ”käyttötarkoituksella” käyttöä, johon tarjoaja on tarkoittanut tekoälyjärjestelmän, mukaan lukien erityinen käyttöyhteys ja erityiset käyttöolosuhteet, siten kuin ne on määritelty tiedoissa, jotka tarjoaja on antanut käyttöohjeissa, markkinointi- tai myyntimateriaaleissa ja -ilmoituksissa sekä teknisessä dokumentaatiossa;
- 13) ”kohtuudella ennakoitavissa olevalla väärinkäytöllä” tekoälyjärjestelmän käyttöä tavalla, joka ei ole sen käyttötarkoituksen mukainen mutta joka voi olla seurausta kohtuudella ennakoitavissa olevasta ihmisen käyttäytymisestä tai järjestelmän vuorovaikutuksesta muiden järjestelmien, myös muiden tekoälyjärjestelmien, kanssa;

- 15) ”käyttöohjeilla” tietoja, jotka tarjoaja antaa käyttöönottajalle erityisesti tekoälyjärjestelmän käyttötarkoituksesta ja asianmukaisesta käytöstä;
- 18) ”tekoälyjärjestelmän suorituskyvyllä” tekoälyjärjestelmän kykyä täyttää aiottu käyttötarkoitus;
- 23) ”merkittäväällä muutoksella” tekoälyjärjestelmään sen markkinoille saattamisen tai käyttöönoton jälkeen tehtyä muutosta, jota tarjoaja ei ennakoisi tai suunnittele alustavassa vaatimustenmukaisuuden arvioinnissa ja joka vaikuttaa siihen, miten tekoälyjärjestelmä täyttää tämän asetuksen III luvun 2 jaksossa vahvistetut vaatimukset, tai joka muuttaa käyttötarkoitusta, jota varten tekoälyjärjestelmä on arvioitu;
- 24) ”CE-merkinnällä” merkintää, jolla tarjoaja osoittaa, että tekoälyjärjestelmä on niiden vaatimusten mukainen, jotka vahvistetaan III luvun 2 jaksossa ja muussa sovellettavassa unionin yhdenmukaistamislainsäädännössä ja jossa säädetään merkinnän kiinnittämisestä;
- 29) ”koulutusdatalla” dataa, jota käytetään tekoälyjärjestelmän kouluttamiseen soveltamalla sen opittavia parametreja;
- 30) ”validointidatalla” dataa, jota käytetään koulutetun tekoälyjärjestelmän arviointiin ja sen ei-opittavien parametrien ja oppimisprosessin hienosäätöön muun muassa ali- tai ylisovittamisen estämiseksi;
- 31) ”validointidatajoukolla” erillistä datajoukkoa tai koulutusdatajoukon osaa joko kiinteällä tai muuttuvalla jaolla;
- 32) ”testausdatalla” dataa, jota käytetään tekoälyjärjestelmän riippumattomaan arviointiin kyseisen järjestelmän odotetun suorituskyvyn toteamiseksi ennen järjestelmän markkinoille saattamista tai käyttöönottoa;
- 33) ”syöttötiedoilla” tekoälyjärjestelmään syötettyä tai sen suoraan hankkimaa dataa, jonka perusteella järjestelmä tuottaa tuloksen;
- 47) ”tekoälytoimistolla” komission tehtävää edistää 24 päivänä tammikuuta 2024 tehdyssä komission päätöksessä säädettyä tekoälyjärjestelmien, yleiskäyttöisten tekoälymallien ja tekoälyn hallinnoinnin täytäntöönpanoa, seurantaa ja valvontaa; tässä asetuksessa olevia viittauksia tekoälytoimistoon pidetään viittauksina komissioon;

- 50) ”henkilötiedoilla” asetuksen (EU) 2016/679 4 artiklan 1 alakohdassa määriteltyjä henkilötietoja;
- 51) ”muilla kuin henkilötiedoilla” muuta dataa kuin asetuksen (EU) 2016/679 4 artiklan 1 alakohdassa määriteltyjä henkilötietoja;
- 56) ”tekoälylukutaidolla” osaamista, tietämystä ja ymmärrystä, joiden avulla tarjoajat, käyttöönottajat ja henkilöt, joihin vaikutukset kohdistuvat, voivat ottaen huomioon oikeutensa ja velvollisuutensa tämän asetuksen puitteissa ottaa tietoon perustuen käyttöön tekoälyjärjestelmiä sekä saada tietoa tekoälyn mahdollisuuksista ja riskeistä ja mahdollisista vahingoista, joita se voi aiheuttaa;
- 60) ”syvävääreännöksellä” tekoälyllä tuotettua tai käsiteltyä kuva-, ääni- tai videosisältöä, joka muistuttaa olemassa olevia henkilöitä, esineitä, paikkoja, toimijoita tai tapahtumia ja joka antaa henkilölle valheellisen vaikutelman siitä, että se on aito tai totuudenmukainen;
- 63) ”yleiskäyttöisellä tekoälymallilla” tekoälymallia, myös silloin, kun tällainen tekoälymalli on koulutettu suurella määrällä dataa käyttäen laajamittaista itsevalvontaa, joka on hyvin yleisluonteinen ja pystyy suorittamaan pätevästi monenlaisia erillisiä tehtäviä riippumatta siitä, miten malli saatetaan markkinoille, ja joka voidaan integroida erilaisiin ketjun loppupään järjestelmiin tai sovelluksiin, lukuun ottamatta tekoälymalleja, joita käytetään tutkimus-, kehitys- tai prototyypitoimintaan ennen niiden saattamista markkinoille;
- 66) ”yleiskäyttöisellä tekoälyjärjestelmällä” tekoälyjärjestelmää, joka perustuu yleiskäyttöiseen tekoälymalliin ja joka kykenee palvelemaan erilaisia tarkoituksia sekä suorassa käytössä että muihin tekoälyjärjestelmiin integroituna;
- 68) ”ketjun loppupään tarjoajalla” tekoälyjärjestelmän, myös yleiskäyttöisen tekoälyjärjestelmän, johon on integroitu tekoälymalli, tarjoajaa, riippumatta siitä, onko tekoälymalli niiden itsensä tarjoama ja vertikaalisesti integroitu vai jonkin muun yhteisön sopimussuhteiden perusteella tarjoama.

25 artikla
Vastuut tekoälyn arvoketjussa

1. Mitä tahansa jakelijaa, maahantuoja, käyttöönottajaa tai muuta kolmatta osapuolta pidetään tätä asetusta sovellettaessa suuririskisen tekoälyjärjestelmän tarjoajana ja niitä koskevat samat velvoitteet kuin tarjoajaa 16 artiklan mukaisesti missä tahansa seuraavissa olosuhteissa:

- a) ne laittavat nimensä tai tavaramerkkinsä suuririskiseen tekoälyjärjestelmään, joka on jo saatettu markkinoille tai otettu käyttöön, sanotun kuitenkin rajoittamatta sopimusjärjestelyjä, joissa määrätään, että velvoitteet jaetaan muulla tavoin;
- b) ne tekevät jo markkinoille saatettuun tai jo käyttöön otettuun suuririskiseen tekoälyjärjestelmään merkittävän muutoksen siten, että se pysyy 6 artiklan mukaisena suuririskisenä tekoälyjärjestelmänä;
- c) ne muuttavat tekoälyjärjestelmän, myös yleiskäyttöisen tekoälyjärjestelmän, jota ei ole luokiteltu suuririskiseksi ja joka on jo saatettu markkinoille tai otettu käyttöön, käyttötarkoitusta siten, että tekoälyjärjestelmästä tulee 6 artiklan mukainen suuririskinen tekoälyjärjestelmä.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa tarjoajaa, joka on alun perin saattanut tekoälyjärjestelmän markkinoille tai ottanut sen käyttöön, ei enää pidetä kyseisen tekoälyjärjestelmän tarjoajana tätä asetusta sovellettaessa. Kyseisen alkuperäisen tarjoajan on tehtävä tiivistä yhteistyötä uusien tarjoajien kanssa ja asetettava saataville tarvittavat tiedot ja tarjottava kohtuudella odotettavissa olevat tekninen pääsy ja muu apu, joita tämän asetuksen mukaisten velvoitteiden täyttäminen edellyttää, erityisesti suuririskisten tekoälyjärjestelmien vaatimustenmukaisuuden arvioinnin noudattamisen osalta. Tätä kohtaa ei sovelleta tapauksissa, joissa alkuperäinen tarjoaja on selkeästi täsmentänyt, että sen tekoälyjärjestelmää ei saa muuttaa suuririskiseksi tekoälyjärjestelmäksi eikä siihen sen vuoksi sovelleta dokumentaation luovuttamisvelvoitetta.

3. Niiden suuririskisten tekoälyjärjestelmien osalta, jotka ovat sellaisten tuotteiden turvakomponentteja, joihin sovelletaan liitteessä I olevassa A jaksossa lueteltua unionin yhdenmukaistamislainsäädäntöä, tuotteen valmistajaa pidetään suuririskisen tekoälyjärjestelmän tarjoajana, ja siihen sovelletaan 16 artiklan mukaisia velvoitteita jommassakummassa seuraavista olosuhteista:

- a) suuririskinen tekoälyjärjestelmä saatetaan markkinoille yhdessä tuotteen kanssa tuotteen valmistajan nimellä tai tavaramerkillä;
- b) suuririskinen tekoälyjärjestelmä otetaan käyttöön tuotteen valmistajan nimellä tai tavaramerkillä sen jälkeen, kun tuote on saatettu markkinoille.

4. Suuririskisen tekoälyjärjestelmän tarjoajan ja kolmannen osapuolen, joka toimittaa suuririskisessä tekoälyjärjestelmässä käytettäviä tai siihen integroitavia tekoälyjärjestelmiä, välineitä, palveluja, komponentteja tai prosesseja, on määritettävä kirjallisella sopimuksella tarvittavat tiedot, valmiudet, tekninen pääsy ja muu apu,

jotka perustuvat yleisesti tunnustettuun alan viimeisimpään kehitykseen, jotta suuririskisen tekoälyjärjestelmän tarjoaja voi noudattaa täysimääräisesti tämän asetuksen mukaisia velvoitteita. Tätä kohtaa ei sovelleta kolmansiin osapuoliin, jotka asettavat yleisön saataville maksuttomalla ja avoimen lähdekoodin lisenssillä välineitä, palveluja, prosesseja tai komponentteja, jotka ovat muita kuin yleiskäyttöisiä tekoälymalleja. Tekoälytoimisto voi laatia ja suositella vapaaehtoisia mallisopimusehtoja suuririskisten tekoälyjärjestelmien tarjoajien ja sellaisten kolmansien osapuolten välisiä sopimuksia varten, jotka toimittavat välineitä, palveluja, komponentteja tai prosesseja, joita käytetään suuririskisissä tekoälyjärjestelmissä tai integroidaan niihin. Laatiessaan kyseisiä vapaaehtoisia mallisopimusehtoja tekoälytoimisto ottaa huomioon tietyillä aloilla tai tietyissä liiketoimintamalleissa mahdollisesti sovellettavat sopimusperusteiset vaatimukset. Vapaaehtoiset mallisopimusehdot on julkaistava, ja niiden on oltava saatavilla maksutta helposti käytettävässä sähköisessä muodossa.

5. Edellä olevat 2 ja 3 kohta eivät rajoita tarvetta kunnioittaa ja suojata teollis- ja tekijänoikeuksia ja luottamuksellisia liiketoimintatietoja ja liikesalaisuuksia unionin ja kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

52 artikla Menettely

1. Jos yleiskäyttöinen tekoälymalli täyttää 51 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitetun edellytyksen, asianomaisen tarjoajan on ilmoitettava asiasta komissiolle viipymättä ja joka tapauksessa kahden viikon kuluessa siitä, kun kyseinen vaatimus on täytetty tai on tullut ilmi, että se täyttyy. Ilmoituksessa on oltava tiedot, jotka ovat tarpeen sen osoittamiseksi, että asiaankuuluva vaatimus on täytetty. Jos komission tietoon tulee systeemisiä riskejä aiheuttava yleiskäyttöinen tekoälymalli, josta sille ei ole ilmoitettu, se voi päättää nimetä sen malliksi, johon liittyy systeeminen riski.

2. Yleiskäyttöisen tekoälymallin tarjoaja, joka täyttää 51 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitetun edellytyksen, voi esittää ilmoituksessaan riittävän pätevät perustelut osoittaakseen, että vaikka yleiskäyttöinen tekoälymalli täyttää kyseisen vaatimuksen, siihen ei sen erityispiirteiden vuoksi liity systeemisiä riskejä, minkä vuoksi sitä ei saisi luokitella yleiskäyttöiseksi tekoälymalliksi, johon liittyy systeeminen riski.

3. Jos komissio katsoo, että 2 kohdan mukaisesti toimitettuja väitteitä ei ole perusteltu riittävästi eikä asianomainen tarjoaja ole pystynyt osoittamaan, että yleiskäyttöiseen tekoälymalliin ei sen erityispiirteiden vuoksi liity systeemisiä riskejä, se hylkää nämä perustelut ja yleiskäyttöinen tekoälymalli katsotaan yleiskäyttöiseksi tekoälymalliksi, johon liittyy systeeminen riski.

4. Komissio voi nimetä yleiskäyttöisen tekoälymallin systeemisiä riskejä sisältäväksi joko oma-aloitteisesti tai tiedelautakunnan 90 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaisesti antaman perustellun varoituksen seurauksena liitteessä XIII vahvistettujen kriteerien perusteella. Siirretään komissiolle valta antaa delegoituja säädöksiä 97 artiklan mukaisesti liitteen XIII muuttamiseksi täsmentämällä ja päivittämällä kyseisessä liitteessä olevat kriteerit.

5. Komissio voi sellaisen tarjoajan, jonka malli on nimetty yleiskäyttöiseksi tekoälymalliksi, johon liittyy systeeminen riski, perustellun pyynnön pohjalta päättää arvioida uudelleen, voidaanko yleiskäyttöisen tekoälymallin katsoa edelleen aiheuttavan systeemisiä riskejä liitteessä XIII vahvistettujen kriteerien perusteella. Tällaisen pyynnön on sisällettävä objektiiviset, yksityiskohtaiset ja uudet perusteet, jotka ovat tulleet esiin nimeämispäätöksen jälkeen. Tarjoajat voivat pyytää uudelleenarviointia aikaisintaan kuuden kuukauden kuluttua nimeämispäätöksestä. Jos komissio uudelleenarvioinnin jälkeen päättää pitää voimassa nimeämisen yleiskäyttöiseksi tekoälymalliksi, johon liittyy systeeminen riski, tarjoajat voivat pyytää uudelleenarviointia aikaisintaan kuuden kuukauden kuluttua kyseisestä päätöksestä.

6. Komissio varmistaa, että luettelo yleiskäyttöisistä tekoälymalleista, joihin liittyy systeeminen riski, julkaistaan, ja pitää luettelon ajan tasalla, sanotun kuitenkin rajoittamatta tarvetta noudattaa ja suojella teollis- ja tekijänoikeuksia ja luottamuksellisia liiketoimintatietoja tai liikesalaisuuksia unionin ja kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

2 JAKSO

Yleiskäyttöisten tekoälymallien tarjoajien velvoitteet

53 artikla

Yleiskäyttöisten tekoälymallien tarjoajien velvoitteet

1. Yleiskäyttöisten tekoälymallien tarjoajien on

a) laadittava ja pidettävä ajan tasalla mallia koskeva tekninen dokumentaatio, mukaan lukien sen koulutus- ja testausprosessi ja sen arvioinnin tulokset, ja kyseisen dokumentaation on sisällettävä vähintään liitteessä IX esitetyt tiedot, jotta dokumentaatio voidaan pyynnöstä toimittaa tekoälytoimistolle ja kansallisille toimivaltaisille viranomaisille;

b) laadittava, pidettävä ajan tasalla tietoja ja dokumentaatiota sekä asetettava niitä sellaisten tekoälyjärjestelmien tarjoajien saataville, jotka aikovat sisällyttää yleiskäyttöisen tekoälymallin tekoälyjärjestelmäänsä. Rajoittamatta tarvetta noudattaa ja suojella teollis- ja tekijänoikeuksia ja luottamuksellisia liiketoimintatietoja tai liikesalaisuuksia unionin ja kansallisen lainsäädännön mukaisesti tietojen ja dokumentaation on

i) annettava tekoälyjärjestelmien tarjoajille hyvä käsitys yleiskäyttöisen tekoälymallin valmiuksista ja rajoituksista ja autettava niitä noudattamaan tämän asetuksen mukaisia velvoitteitaan; ja

ii) sisällettävä vähintään liitteessä XII esitetyt tiedot;

c) vahvistettava toimintapolitiikka tekijänoikeutta ja lähioikeuksia koskevan unionin lainsäädännön noudattamiseksi, erityisesti direktiivin (EU) 2019/790 4 artiklan 3 kohdan mukaisesti ilmaistun oikeuksien pidättämisen tunnistamiseksi ja noudattamiseksi, myös alan viimeisimmän kehityksen mukaisten teknologioiden avulla;

d) laadittava ja asetettava julkisesti saataville riittävän yksityiskohtainen tiivistelmä yleiskäyttöisen tekoälymallin koulutuksessa käytetystä sisällöstä tekoälytoimiston toimittaman mallin mukaisesti.

2. Edellä 1 kohdan a ja b alakohdassa säädettyjä velvoitteita ei sovelleta sellaisten tekoälymallien tarjoajiin, joita tarjotaan maksuttomalla ja avoimen lähdekoodin lisenssillä, joka mahdollistaa mallin saatavuuden, käytön, muuttamisen ja jakelun, ja joiden parametrit, mukaan lukien painokertoimet, tiedot malliarkkitehtuurista sekä tiedot mallin käytöstä, asetetaan julkisesti saataville. Tätä poikkeusta ei sovelleta yleiskäyttöisiin tekoälymalleihin, joihin liittyy systeemisiä riskejä.

3. Yleiskäyttöisten tekoälymallien tarjoajien on tehtävä tarvittaessa yhteistyötä komission ja kansallisten toimivaltaisten viranomaisten kanssa niiden käyttäessä tämän asetuksen mukaisia toimivaltuuksiaan ja valtuuksiaan.

4. Yleiskäyttöisten tekoälymallien tarjoajat voivat tukeutua 56 artiklassa tarkoitettuihin käytännesääntöihin, jotka osoittavat tämän artiklan 1 kohdassa vahvistettujen velvoitteiden noudattamisen, kunnes yhdenmukaistettu standardi julkaistaan. Eurooppalaisten yhdenmukaistettujen standardien noudattaminen antaa tarjoajille vaatimuksenmukaisuusolettaman siltä osin kuin kyseiset standardit kattavat kyseiset velvoitteet. Sellaisten yleiskäyttöisten tekoälymallien tarjoajien, jotka eivät noudata hyväksytyjä käytännesääntöjä tai eivät noudata eurooppalaisia yhdenmukaistettuja standardeja, on osoitettava riittävät vaihtoehtoiset menetelmät vaatimusten täyttämiseksi komission arviointia varten.

5. Liitteen XI ja erityisesti sen 2 kohdan d ja e alakohdan noudattamisen helpottamiseksi komissiolle siirretään valta antaa 97 artiklan mukaisesti delegoituja säädöksiä, joissa täsmennetään mittaus- ja laskentamenetelmät, jotta dokumentaatio on vertailukelpoista ja todennettavissa olevaa.

6. Siirretään komissiolle valta antaa 97 artiklan 2 kohdan mukaisesti delegoituja säädöksiä liitteiden XI ja XII muuttamiseksi teknologian kehityksen huomioon ottamiseksi.

7. Kaikkea tämän artiklan nojalla saatua tietoa ja dokumentaatiota, mukaan lukien liikesalaisuudet, on käsiteltävä 78 artiklassa säädettyjen salassapitovelvollisuuksien mukaisesti.

2. Tekijänoikeussäädösten kirjaukset, jotka merkityksellisiä tekoälyn näkökulmasta

EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON DIREKTIIVI (EU) 2019/790,

annettu 17 päivänä huhtikuuta 2019,

tekijänoikeudesta ja lähioikeuksista digitaalisilla sisämarkkinoilla ja direktiivien 96/9/EY ja 2001/29/EY muuttamisesta

- (2) Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien alalla annetuilla direktiiveillä edistetään sisämarkkinoiden toimintaa, vahvistetaan korkeatasoinen suoja oikeudenhaltijoille, helpotetaan oikeuksien hankkimista ja luodaan kehys teosten ja muun suojatun aineiston hyödyntämiselle. Tämä yhdenmukaistettu lainsäädäntökehys edistää sisämarkkinoiden moitteetonta toimintaa ja sillä edistetään innovointia, luovuutta, investointeja ja uuden sisällön tuotantoa, myös digitaalisessa ympäristössä, jotta vältetään sisämarkkinoiden pirstoutuminen. Tämän lainsäädäntökehysten tarjoama suoja edesauttaa myös unionin tavoitetta, jonka mukaan se vaalii ja edistää kulttuurista monimuotoisuutta korostaen samalla Euroopan yhteistä kulttuuriperintöä. Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 167 artiklan 4 kohdassa edellytetään, että unioni ottaa toiminnassaan huomioon kulttuuriin liittyvät näkökohdat.
- (3) Tekniikan nopea kehitys muuttaa koko ajan sitä, miten teoksia ja muuta suojattua aineistoa luodaan, tuotetaan, levitetään ja hyödynnetään. Uusia liiketoimintamalleja ja uusia toimijoita syntyy jatkuvasti. Asiaa koskevan lainsäädännön on oltava tulevaisuuden kannalta kestävä, jotta tekniikan kehitystä ei rajoiteta. Unionin tekijänoikeudellisessa kehyksessä vahvistetut tavoitteet ja periaatteet ovat yhä päteviä. Oikeudellista epävarmuutta esiintyy kuitenkin vielä sekä oikeudenhaltijoiden että käyttäjien kannalta, kun kyseessä ovat tietyt teosten ja muun suojatun aineiston digitaaliympäristössä tapahtuvat käyttötarkoitukset, rajatylittävä käyttö mukaan lukien. Kuten komission 9 päivänä joulukuuta 2015 antamassa tiedonannossa ”Tavoitteena nykyaikainen, eurooppalaisempi tekijänoikeusjärjestelmä” todetaan, joillakin aloilla unionin olemassa olevaa tekijänoikeusjärjestelmää on tarpeen mukauttaa ja täydentää siten, että säilytetään tekijänoikeuden ja lähioikeuksien korkeatasoinen suoja. Tässä direktiivissä vahvistetaan säännöt, jotka koskevat tiettyjen tekijänoikeutta ja lähioikeuksia koskevien poikkeusten ja rajoitusten mukauttamista digitaalisiin ja rajatylittäviin ympäristöihin, sekä toimenpiteet, joilla helpotetaan tiettyjä lisensointikäytäntöjä erityisesti muttei ainoastaan kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten ja muun suojatun aineiston levittämisessä ja audiovisuaalisten teosten saatavuudessa verkossa tilausvideoalustoilla, jotta voidaan varmistaa laajempi pääsy sisältöihin. Se sisältää myös sääntöjä, joilla helpotetaan tekijänoikeuksista vapaan (public domain) sisällön käyttöä. Jotta saavutettaisiin tekijänoikeuden kannalta toimivat ja oikeudenmukaiset markkinat, olisi myös oltava sääntöjä, jotka koskevat oikeuksia julkaisuihin, käyttäjien verkkoon lataamaa sisältöä tallentavien ja siihen pääsyn antavien verkkopalvelujen tarjoajien toteuttamaa teosten tai muun suojatun aineiston käyttöä, tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden sopimusten läpinäkyvyyttä, tekijöille ja esittäville taiteilijoille maksettavaa korvausta sekä mekanismeja tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden yksinoikeudella siirtämien oikeuksien peruuttamiseksi.
- (4) Tämä direktiivi perustuu sääntöihin, jotka on vahvistettu alalla tällä hetkellä voimassa olevissa direktiiveissä, erityisesti Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiveissä 96/9/EY ⁽⁴⁾, 2000/31/EY ⁽⁵⁾, 2001/29/EY ⁽⁶⁾, 2006/115/EY ⁽⁷⁾, 2009/24/EY ⁽⁸⁾, 2012/28/EU ⁽⁹⁾ ja 2014/26/EU ⁽¹⁰⁾, ja sillä täydennetään näitä sääntöjä.

- (5) Tutkimuksen, innovoinnin, koulutuksen ja kulttuuriperinnön säilyttämisen alalla digitaalitekniikka mahdollistaa uudentyyppiset käyttötarkoitukset, jotka eivät selkeästi kuulu poikkeuksia ja rajoituksia koskevien unionin olemassa olevien sääntöjen soveltamisalaan. Lisäksi direktiiveissä 96/9/EY, 2001/29/EY ja 2009/24/EY näiden alojen osalta säädetyt poikkeukset ja rajoitukset ovat luonteeltaan valinnaisia, mikä voi vaikuttaa kielteisesti sisämarkkinoiden toimintaan. Tämä koskee erityisesti rajatylittävää käyttöä, jonka merkitys on kasvamassa digitaaliympäristössä. Unionin oikeudessa voimassa olevia poikkeuksia ja rajoituksia, joilla on merkitystä tieteellisen tutkimuksen, innovoinnin, opetuksen ja kulttuuriperinnön säilyttämisen kannalta, olisikin arvioitava uudelleen näiden uusien käyttötarkoitusten valossa. Olisi otettava käyttöön pakollisia poikkeuksia tai rajoituksia käytölle tekstin- ja tiedonlouhintatekniikoihin, opetuksen havainnollistamiseen digitaaliympäristössä sekä kulttuuriperinnön säilyttämiseen. Unionin oikeuden olemassa olevia poikkeuksia ja rajoituksia olisi edelleen sovellettava, myös tekstin- ja tiedonlouhintaan, koulutukseen ja säilyttämistoimintoihin, kunhan ne eivät rajoita niiden tässä direktiivissä säädettyjen pakollisten poikkeusten tai rajoitusten soveltamisalaa, jotka jäsenvaltioiden on pantava täytäntöön kansallisessa lainsäädännössään. Direktiivit 96/9/EY ja 2001/29/EY olisi näin ollen muutettava.
- (6) Tässä direktiivissä säädetyillä poikkeuksilla ja rajoituksilla pyritään saavuttamaan oikeudenmukainen tasapaino yhtäältä tekijöiden ja muiden oikeudenhaltijoiden ja toisaalta käyttäjien etujen ja oikeuksien välillä. Niitä voidaan soveltaa ainoastaan tietyissä erityistapauksissa, jotka eivät ole ristiriidassa teosten tai muun suojatun aineiston tavanomaisen hyödyntämisen kanssa eivätkä kohtuuttomasti haittaa oikeudenhaltijan oikeutettuja etuja.
- (7) Direktiivillä 2001/29/EY vahvistettu teknisten toimenpiteiden suoja on edelleen olennaisen tärkeä, jotta varmistetaan tekijöille ja muille oikeudenhaltijoille unionin oikeudessa myönnettyjen oikeuksien suoja ja niiden tehokas käyttäminen. Tällainen suoja olisi pidettävä voimassa varmistaen samalla, että teknisten toimenpiteiden käyttö ei estä tässä direktiivissä säädettyjen poikkeusten ja rajoitusten hyödyntämistä. Oikeudenhaltijoilla olisi oltava mahdollisuus varmistaa tämä vapaaehtoisin toimenpitein. Oikeudenhaltijoiden olisi edelleen voitava vapaasti valita asianmukaiset keinot, jotta tässä direktiivissä säädettyihin poikkeuksiin ja rajoituksiin oikeutetuilla olisi mahdollisuus hyödyntää niitä. Jollei vapaaehtoisia toimenpiteitä ole toteutettu, jäsenvaltioiden olisi toteutettava asianmukaiset toimenpiteet direktiivin 2001/29/EY 6 artiklan 4 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaisesti, myös silloin kun teokset ja muu suojattu aineisto saatetaan yleisön saataviin tilauspalvelujen välityksellä.
- (8) Uusi tekniikka mahdollistaa digitaalisessa muodossa olevan tiedon, kuten tekstin, äänten, kuvien tai datan, automaattisen laskennallisen analyysin, joka tunnetaan yleisesti tekstin- ja tiedonlouhintana. Tekstin- ja tiedonlouhinta mahdollistaa suurien tietomäärien käsittelemisen uuden tietämyksen hankkimiseksi ja uusien suuntausten havaitsemiseksi. Tekstin- ja tiedonlouhintatekniikka on läsnä kaikkialla digitaalitaloudessa, mutta yleisesti tunnustetaan, että tekstin- ja tiedonlouhinta voi hyödyttää erityisesti tutkimusyhteisöä ja tukea näin innovointia. Tällaisesta tekniikasta on hyötyä yliopistoille ja muille tutkimusorganisaatioille sekä kulttuuriperintölaitoksille, sillä ne voisivat myös harjoittaa tutkimusta pääasiallisen toimintansa yhteydessä. Tällaisilla organisaatioilla ja laitoksilla unionissa on kuitenkin oikeudellista epävarmuutta siitä, missä laajuudessa ne voivat suorittaa sisältöä koskevaa tekstin- ja tiedonlouhinta. Eräissä tapauksissa tekstin- ja tiedonlouhintaan voi sisältyä tekijänoikeudella, *sui generis* -tietokantaoikeudella tai sekä tekijänoikeudella että *sui generis* -tietokantaoikeudella suojattuja tekoja, erityisesti kappaleen valmistaminen teoksista tai muusta suojatusta aineistosta, sisällön tietokannasta kopiointi tai sekä tällainen kappaleen valmistaminen että sisällön tietokannasta kopiointi, joka tapahtuu

esimerkiksi silloin, kun data normalisoidaan tekstin- ja tiedonlouhintaprosessissa. Jos poikkeusta tai rajoitusta ei sovelleta, tällaisten tekojen suorittaminen edellyttää oikeudenhaltijoiden lupaa.

(9) Tekstin- ja tiedonlouhintaa voidaan harjoittaa myös pelkistä tosiasioista tai tiedoista, jotka eivät ole tekijänoikeudella suojattuja, eikä tällaisissa tapauksissa tekijänoikeuslainsäädännön mukaista lupaa tarvita. Voi myös olla tapauksia, joissa tekstin- ja tiedonlouhintaan ei sisälly kappaleen valmistamista tai joissa toteutettuun kappaleen valmistamiseen sovelletaan direktiivin 2001/29/EY 5 artiklan 1 kohdassa säädettyä tilapäistä kappaleen valmistamista koskevaa pakollista poikkeusta, jota olisi edelleen sovellettava niihin tekstin- ja tiedonlouhintatekniikoihin, joihin ei sisälly kyseisen poikkeuksen soveltamisalaa pidemmälle menevää kopioiden valmistamista.

(10) Unionin oikeudessa on vahvistettu tieteellistä tutkimusta varten tapahtuvaa käyttöä koskevia tiettyjä poikkeuksia ja rajoituksia, joita voidaan soveltaa tekstin- ja tiedonlouhintaan. Nämä poikkeukset ja rajoitukset ovat kuitenkin valinnaisia, eikä niitä ole täysin mukautettu tekniikan käyttöön tieteellisessä tutkimuksessa. Lisäksi silloin, kun tutkijoilla on sisältöön laillinen pääsy, esimerkiksi julkaisujen tilausten tai avoimen saatavuuden tarjoavien (open access) lisenssien vuoksi, lisenssien ehdoissa voitaisiin poissulkea tekstin- ja tiedonlouhinta. Koska tutkimusta tehdään yhä enemmän digitaalitekniikan avulla, vaarana on, että unionin kilpailuasema tutkimusalueena kärsii, jollei ryhdytä toimiin tekstin- ja tiedonlouhintaa koskevan oikeudellisen epävarmuuden korjaamiseksi.

(11) Tekstin- ja tiedonlouhintaa koskevaan oikeudelliseen epävarmuuteen olisi puututtava säätämällä yliopistoja ja muita tutkimusorganisaatioita sekä kulttuuriperintölaitoksia varten pakollisesta poikkeuksesta, joka koskee yksinoikeutta kappaleen valmistamiseen ja oikeutta estää tietokannasta kopiointi. Unionin nykyisessä tutkimuspolitiikassa yliopistoja ja tutkimuslaitoksia kannustetaan yhteistyöhön yksityisen sektorin kanssa, joten sen mukaisesti tutkimusorganisaatioiden olisi myös oltava oikeutettuja tällaiseen poikkeukseen silloin, kun niiden tutkimustoimintaa harjoitetaan julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuden puitteissa. Tutkimusorganisaatioiden ja kulttuuriperintölaitosten olisi edelleenkin oltava oikeutettuja poikkeukseen, mutta niiden olisi niin ikään voitava käyttää yksityisiä kumppaneitaan tekstin- ja tiedonlouhinnan suorittamisessa, myös niiden teknisiä välineitä käyttämällä.

(12) Tutkimusorganisaatioihin kuuluu unionissa monenlaisia yhteisöjä, joiden ensisijaisena tavoitteena on tehdä tieteellistä tutkimusta tai tehdä tätä koulutuspalvelujen tarjoamisen ohella. Tässä direktiivissä ilmaisun ”tieteellinen tutkimus” olisi ymmärrettävä kattavan sekä luonnontieteet että humanistiset tieteet. Koska tällaisia yhteisöjä on monenlaisia, on tärkeää päästä yhteisymmärrykseen siitä, mitä tutkimusorganisaatioilla tarkoitetaan. Niiden olisi katettava yliopistojen tai muiden korkea-asteen oppilaitosten ja niiden kirjastojen ohella esimerkiksi myös tutkimuslaitosten ja kaltaiset yhteisöt ja sairaalat, jotka harjoittavat tutkimustoimintaa. Erilaisista oikeudellisista muodoista ja rakenteista huolimatta jäsenvaltioiden tutkimusorganisaatioille on yleensä yhteistä se, että ne toimivat joko voittoa tavoittelematta tai toteuttaen samalla valtion tunnustamaa yleisen edun mukaista tehtävää. Tällainen yleisen edun mukainen tehtävä voitaisiin ottaa huomioon esimerkiksi julkisessa rahoituksessa taikka kansallisten lakien säännöksissä tai hankintasopimusten määräyksissä. Tätä direktiiviä sovellettaessa tutkimusorganisaatioiksi ei sitä vastoin pitäisi katsoa organisaatioita, joissa liikeyrityksillä on ratkaiseva vaikutusvalta, jonka perusteella tällaiset liikeyritykset voivat käyttää määräysvaltaa joko osakkeenomistajina tai osakkaina tai vastaavien rakenteellisten tilanteiden takia, jolloin tuloksena voi olla etuuskohtelun mukainen pääsy tutkimuksen tuloksiin.

- (13) Kulttuuriperintölaitosten olisi ymmärrettävä kattavan yleisölle avoimet kirjastot ja museot riippumatta siitä, minkä tyyppisiä teoksia tai muuta suojattua aineistoa niillä on pysyvässä kokoelmassaan, sekä arkistot ja elokuva- tai äänitearkistot. Niihin olisi katsottava kuuluvan muiden muassa kansalliskirjastot ja kansallisarkistot sekä, siltä osin kuin kyse on niiden arkistoista ja yleisölle avoimista kirjastoista, oppilaitokset, tutkimusorganisaatiot ja julkisen sektorin yleisradio-organisaatiot.
- (14) Tutkimusorganisaatioiden ja kulttuuriperintölaitosten, mukaan lukien niihin yhteydessä olevat henkilöt, olisi kuuluttava tekstin- ja tiedonlouhintaa koskevan poikkeuksen soveltamisalaan, kun kyseessä on sisältö, johon niillä on laillinen pääsy. Laillinen pääsy olisi ymmärrettävä siten, että se kattaa pääsyn sisältöön avointa saatavuutta koskevien toimintaperiaatteiden (open access policy) perusteella taikka oikeudenhaltijoiden ja tutkimusorganisaatioiden tai kulttuuriperintölaitosten sopimusjärjestelyjen, kuten tilausten, perusteella taikka muilla laillisilla keinoilla. Tapauksissa, joissa tilauksia ovat tehneet tutkimusorganisaatiot tai kulttuuriperintölaitokset, olisi esimerkiksi katsottava, että laillinen pääsy on niihin yhteydessä olevilla, näiden tilausten kattamilla henkilöillä. Laillisen pääsyn olisi katettava myös pääsy verkossa vapaasti saatavissa olevaan sisältöön.
- (15) Tutkimusorganisaatiot ja kulttuuriperintölaitokset voivat tietyissä tapauksissa, esimerkiksi tieteellisen tutkimuksen tulosten todentamiseksi myöhemmin, joutua säilyttämään kopiot, jotka on valmistettu tekstin- ja tiedonlouhinnan suorittamiseksi sovellettavan poikkeuksen nojalla. Tällaisissa tapauksissa kopiot olisi tallennettava suojattuun ympäristöön. Jäsenvaltioiden olisi voitava määrittää kansallisella tasolla ja asiaankuuluvien sidosryhmien kanssa käytyjen keskustelujen jälkeen kopioiden säilyttämistä koskevia yksityiskohtaisia lisäsääntöjä, jotka koskevat esimerkiksi mahdollisuutta nimittää luotettuja elimiä tällaisten kopioiden tallentamista varten. Jotta poikkeuksen soveltamista ei tarpeettomasti rajoitettaisi, tällaisten yksityiskohtaisten sääntöjen olisi oltava oikeasuhteisia ja rajoitettava siihen, mikä on tarpeen kopioiden säilyttämiseksi turvallisesti ja luvattoman käytön estämiseksi. Muun tieteellistä tutkimusta varten tapahtuvan käytön kuin tekstin- ja tiedonlouhinnan, kuten tieteellistä vertaisarviointia ja yhteistä tutkimusta varten tapahtuvan käytön, olisi soveltuvin osin edelleen kuuluttava direktiivin 2001/29/EY 5 artiklan 3 kohdan a alakohdassa säädetyn poikkeuksen tai rajoituksen soveltamisalaan.
- (16) Kun otetaan huomioon pääsyä oikeudenhaltijoiden teoksiin tai muuhun suojattuun aineistoon koskevien pyyntöjen ja oikeudenhaltijoiden teosten tai muun suojatun aineiston latausten mahdollisesti suuri lukumäärä, oikeudenhaltijoiden olisi voitava soveltaa toimenpiteitä, kun on olemassa riski siitä, että niiden järjestelmien tai tietokantojen turvallisuus ja eheys voisivat vaarantua. Tällaisilla toimenpiteillä, mukaan lukien IP-osoitteen varmennus tai käyttäjän tunnistautuminen, voitaisiin esimerkiksi varmistaa, että ainoastaan henkilöillä, joilla on laillinen pääsy oikeudenhaltijoiden tietoihin, on pääsy niihin. Näiden toimenpiteiden olisi oltava oikeassa suhteessa asiaan liittyviin riskeihin, ne eivät saisi ylittää sitä, mikä on tarpeen tavoitteen saavuttamiseksi eli järjestelmän turvallisuuden ja eheyden varmistamiseksi, eikä niillä saisi heikentää poikkeuksen tehokasta soveltamista.
- (17) Kun otetaan huomioon poikkeuksen luonne ja laajuus eli se, että se rajoittuu tieteellistä tutkimusta harjoittaviin yhteisöihin, tällä poikkeuksella oikeudenhaltijoille syntyvä mahdollinen haitta on erittäin vähäinen. Sen vuoksi jäsenvaltiot eivät saisi säätää hyvityksestä oikeudenhaltijoille tällä direktiivillä käyttöön otettujen tekstin- ja tiedonlouhintaa koskevien poikkeusten mukaisissa käyttötarkoituksissa.
- (18) Sen lisäksi, että tekstin- ja tiedonlouhintatekniikoilla on merkitystä tieteellisen tutkimuksen yhteydessä, niin yksityiset kuin julkiset yhteisöt käyttävät niitä laajalti analysoidakseen suuria tietomääriä eri elämänaloilla ja moniin tarkoituksiin, kuten

viranomaispalveluja, monimutkaisia liiketoimintapäätöksiä ja uusien sovellusten tai tekniikoiden kehittämistä varten. Oikeudenhaltijoiden olisi edelleen voitava lisensoida tässä direktiivissä säädetyn pakollisen poikkeuksen, joka koskee tekstin- ja tiedonlouhintaa tieteellisiin tutkimustarkoituksiin, sekä direktiivissä 2001/29/EY säädettyjen voimassa olevien poikkeusten ja rajoitusten soveltamisalan ulkopuolelle jäävien teostensa tai muun suojatun aineistonsa käyttö. Samalla olisi otettava huomioon, että tekstin- ja tiedonlouhintatekniikoiden käyttäjille saattaa aiheutua oikeudellista epävarmuutta siitä, voidaanko kappaleen valmistaminen ja kopiointi tekstin- ja tiedonlouhintaa varten suorittaa teoksista tai muusta suojatusta aineistosta, joihin on laillinen pääsy, erityisesti silloin, kun teknistä prosessia varten suoritettu kappaleen valmistaminen tai kopiointi ei täytä kaikkia direktiivin 2001/29/EY 5 artiklan 1 kohdassa säädetyn, tilapäistä kappaleen valmistamista koskevan voimassa olevan poikkeuksen edellytyksiä. Jotta voitaisiin lisätä oikeusvarmuutta tällaisissa tapauksissa ja kannustaa innovointiin myös yksityisellä sektorilla, tällä direktiivillä olisi säädettävä tietyin edellytyksin poikkeuksesta tai rajoituksesta, joka koskee kappaleen valmistamista ja kopiointia teoksista tai muusta suojatusta aineistosta tekstin- ja tiedonlouhintaa varten, ja sallittava valmistettujen kopioiden säilyttäminen, niin kauan kuin se on tarpeen tekstin- ja tiedonlouhintaa varten.

Tätä poikkeusta tai rajoitusta olisi sovellettava ainoastaan silloin, kun siihen oikeutetulla on teokseen tai muuhun suojattuun aineistoon laillinen pääsy, myös silloin, kun se on saatettu yleisön saataviin verkossa, ja siltä osin kuin oikeudenhaltijat eivät ole pidättäneet asianmukaisella tavalla oikeuksia kappaleen valmistamiseen ja kopiointiin tekstin- ja tiedonlouhintaa varten. Kun sisältö on saatettu yleisön saataviin verkossa, asianmukaiseksi olisi katsottava kyseisten oikeuksien pidättäminen ainoastaan koneluettavilla keinoilla, mukaan lukien metatiedot ja verkkosivuston tai palvelun ehdot. Oikeuksien pidättäminen tekstin- ja tiedonlouhintaa varten ei saisi vaikuttaa muuhun käyttöön. Muissa tapauksissa voi olla asianmukaista pidättää oikeudet muilla keinoilla, kuten sopimusjärjestelyillä tai yksipuolisella ilmoituksella. Oikeudenhaltijoiden olisi voitava soveltaa toimenpiteitä varmistaakseen, että niiden tätä koskevia oikeuksien pidättämisistä kunnioitetaan. Tämä poikkeus tai rajoitus ei saisi vaikuttaa tässä direktiivissä säädettyyn pakolliseen poikkeukseen, joka koskee tekstin- ja tiedonlouhintaa tieteellisiin tutkimustarkoituksiin, samoin kuin direktiivin 2001/29/EY 5 artiklan 1 kohdassa säädettyyn tilapäistä kappaleen valmistamista koskevaan voimassa olevaan poikkeukseen.

2 artikla

Määritelmät

Tässä direktiivissä tarkoitetaan

- 1) tutkimusorganisaatiolla' yliopistoa, sen kirjastot mukaan lukien, tutkimuslaitosta tai muuta yhteisöä, jonka ensisijaisena tavoitteena on tehdä tieteellistä tutkimusta tai harjoittaa koulutustoimintaa, johon liittyy myös tieteellisen tutkimuksen tekeminen,
 - a) voittoa tavoittelematta tai investoimalla uudelleen kaikki voitot tieteelliseen tutkimukseensa; tai
 - b) toteuttamalla jäsenvaltion tunnustamaa yleisen edun mukaista tehtävää, siten, että tällaisessa organisaatiossa ratkaisevaa vaikutusvaltaa käyttävällä yrityksellä ei voi olla etuuskohtelun mukaista pääsyä tällaisen tieteellisen tutkimuksen tuottamiin tuloksiin;

2) 'tekstin- ja tiedonlouhinnalla' automaattista analyysitekniikkaa, jonka tarkoituksena on analysoida digitaalisessa muodossa olevaa tekstiä ja dataa tietojen, esimerkiksi muttei yksinomaan mallien, suuntausten tai korrelaatioiden, tuottamiseksi;

3) 'kulttuuriperintölaitoksella' yleisölle avointa kirjastoa tai museota, arkistoa tai elokuva- tai äänitearkistoa;

II OSASTO

TOIMENPITEET POIKKEUSTEN JA RAJOITUSTEN MUKAUTTAMISEKSI DIGITAALISEEN JA RAJATYLLITTÄVÄÄN YMPÄRISTÖÖN

3 artikla

Tekstin- ja tiedonlouhinta tieteellistä tutkimusta varten

1. Jäsenvaltioiden on säädettävä poikkeuksesta direktiivin 96/9/EY 5 artiklan a alakohdassa ja 7 artiklan 1 kohdassa, direktiivin 2001/29/EY 2 artiklassa ja tämän direktiivin 15 artiklan 1 kohdassa säädettyihin oikeuksiin, kun kyseessä on kappaleen valmistaminen ja kopiointi, joita tutkimusorganisaatiot ja kulttuuriperintölaitokset toteuttavat suorittaakseen tieteellistä tutkimusta varten tekstin- ja tiedonlouhintaa teoksista tai muusta suojatusta aineistosta, joihin niillä on laillinen pääsy.

2. Teoksista tai muusta suojatusta aineistosta 1 kohtaa noudattaen valmistetut kappaleet ja kopiot on säilytettävä asianmukaista suojaustasoa käyttäen, ja niitä voidaan säilyttää tieteellistä tutkimusta varten, mukaan lukien tutkimustulosten todentamiseen.

3. Oikeudenhaltijoiden on voitava soveltaa toimenpiteitä, joilla varmistetaan niiden verkkojen ja tietokantojen turvallisuus ja eheys, joissa teoksia tai muuta suojattua aineistoa säilytetään. Tällaiset toimenpiteet eivät saa ylittää sitä, mikä on tarpeen tämän tavoitteen saavuttamiseksi.

4. Jäsenvaltioiden on kannustettava oikeudenhaltijoita sekä tutkimusorganisaatioita ja kulttuuriperintölaitoksia määrittelemään 2 kohdassa tarkoitetun velvoitteen ja 3 kohdassa tarkoitettujen toimenpiteiden soveltamista koskevia yhteisesti sovittuja parhaita käytäntöjä.

4 artikla

Tekstin- ja tiedonlouhintaa koskeva poikkeus tai rajoitus

1. Jäsenvaltioiden on säädettävä poikkeuksesta tai rajoituksesta direktiivin 96/9/EY 5 artiklan a alakohdassa ja 7 artiklan 1 kohdassa, direktiivin 2001/29/EY 2 artiklassa, direktiivin 2009/24/EY 4 artiklan 1 kohdan a ja b alakohdassa sekä tämän direktiivin 15 artiklan 1 kohdassa säädettyihin oikeuksiin, kun kyseessä on kappaleen valmistaminen ja kopiointi tekstin- ja tiedonlouhintaa varten teoksista ja muusta suojatusta aineistosta, joihin on laillinen pääsy.

2. Edellä olevan 1 kohdan mukaisesti valmistettuja kappaleita ja kopioita voidaan säilyttää niin kauan, kuin tekstin- ja tiedonlouhintaa varten on tarpeen.

3. Edellä 1 kohdassa säädettyä poikkeusta tai rajoitusta sovelletaan edellyttäen, että oikeudenhaltijat eivät ole nimenomaisesti pidättäneet oikeuksiaan kyseisessä

kohdassa tarkoitettuun teosten ja muun suojatun aineiston käyttöön asianmukaisella tavalla, kuten koneluettavilla keinoilla, kun kyseessä on verkossa yleisön saataviin saatettu sisältö.

4. Tämä artikla ei vaikuta tämän direktiivin 3 artiklan soveltamiseen.

7 artikla Yhteiset säännökset

1. Edellä 3, 5 ja 6 artiklassa säädettyjen poikkeusten vastaiset sopimusehdot ovat täytäntöönpanokelvottomia.

2. Direktiivin 2001/29/EY 5 artiklan 5 kohtaa sovelletaan tässä osastossa säädettyihin poikkeuksiin ja rajoituksiin. Direktiivin 2001/29/EY 6 artiklan 4 kohdan ensimmäistä, kolmatta ja viidettä alakohtaa sovelletaan tämän direktiivin 3–6 artiklaan.

DSM direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa ja 4 artiklan 1 kohdassa viitattut direktiivien artikla kohdat:

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 96/9/EY, annettu 11 päivänä maaliskuuta 1996, tietokantojen oikeudellisesta suojasta

5 artikla

Yksinoikeudet

Tietokannan tekijällä on yksinoikeus kyseisen tietokannan tekijänoikeudella suojattavan ilmaisumuodon suhteen suorittaa seuraavat toimet tai antaa lupa niihin:

a) tietokannan tai sen osan tilapäinen tai pysyvä toisintaminen millä tavoin ja missä muodossa tahansa;

7 artikla

Suojan kohde

1. Jäsenvaltioiden on säädettävä tietokannan valmistajalle oikeus kieltää sellaisen tietokannan, jonka sisällön kerääminen, varmistaminen tai esittäminen merkitsee määrällisesti ja/tai laadullisesti huomattavaa investointia, koko sisällön tai laadullisesti ja/tai määrällisesti arvioituna olennaisen osan kopiointi ja/tai uudelleenkäyttö.

EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON DIREKTIIVI 2001/29/EY, annettu 22 päivänä toukokuuta 2001, tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa

II LUKU

OIKEUDET JA POIKKEUKSET

2 artikla

Kappaleen valmistamista koskeva oikeus

Jäsenvaltioiden on säädettävä, että yksinoikeus sallia tai kieltää suoraan tai välillisesti, tilapäisesti tai pysyvästi, millä keinolla ja missä muodossa tahansa kokonaan tai osittain tapahtuva kappaleen valmistaminen on:

a) tekijöillä teostensa osalta;

b) esittäjillä esitystensä tallenteiden osalta;

c) äänitetuottajilla äänitteidensä osalta;

d) elokuvien ensimmäisten tallenteiden tuottajilla elokuviensa alkuperäiskappaleiden ja niiden kopioiden osalta; ja

e) yleisradio-organisaatioilla lähetystensä tallenteiden osalta riippumatta siitä, onko kyseessä lähetysten langallinen vai langaton siirto, tai siirto kaapelin tai satelliitin välityksellä.

EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON DIREKTIIVI 2009/24/EY,

annettu 23 päivänä huhtikuuta 2009 tietokoneohjelmien oikeudellisesta suojasta

4 artikla

Yksinoikeudet

1. **Jollei 5 tai 6 artiklasta muuta johdu**, 2 artiklassa tarkoitetun oikeudenhaltijan yksinoikeudet käsittävät oikeuden seuraaviin toimiin tai niiden sallimiseen:

a) tietokoneohjelman tai sen osan pysyvä tai tilapäinen toisintaminen millä tavoin ja missä muodossa tahansa. Jos tietokoneohjelman lukeminen tietokoneen muistiin, näyttäminen, ajaminen, siirtäminen tai tallentaminen edellyttää tällaista toisintamista, nämä toimet edellyttävät oikeudenhaltijan suostumusta;

b) tietokoneohjelman kääntäminen, muuntaminen, sovittaminen ja muunlainen muuttaminen sekä näiden toimien tulosten toisintaminen rajoittamatta kuitenkaan ohjelmaa muuttaneen henkilön oikeuksia;

5 artikla

Yksinoikeuksia koskevat poikkeukset

1. Jollei toisin ole nimenomaisesti sovittu, 4 artiklan 1 kohdan a ja b alakohdassa tarkoitetut toimet eivät edellytä oikeudenhaltijan suostumusta, jos ne ovat tarpeen, jotta tietokoneohjelman laillisesti hankkinut henkilö voi käyttää ohjelmaa aiotun tarkoituksen mukaisesti, virheiden korjaaminen mukaan lukien.

2. Henkilöä, jolla on oikeus käyttää tietokoneohjelmaa, ei voida sopimuksin kieltää valmistamasta varmuuskappaletta, sikäli kuin se on tämän käytön kannalta tarpeen.

3. Henkilö, jolla on oikeus käyttää tietokoneohjelman kappaletta, saa ilman oikeudenhaltijan suostumusta tarkkailla, tutkia tai kokeilla tietokoneohjelman toimintaa niiden ideoiden ja periaatteiden selvittämiseksi, jotka ovat ohjelman osan

perustana, jos hän tekee sen ohjelman tietokoneen muistiin lukemisen, näyttämisen, ajamisen, siirtämisen tai tallentamisen yhteydessä, joihin hänellä on oikeus.

15 artikla

Lehtijulkaisujen suoja verkkokäytössä

1. Jäsenvaltioiden on säädettävä, että johonkin jäsenvaltioon sijoittautuneilla lehtijulkaisujen kustantajilla on direktiivin 2001/29/EY 2 artiklassa ja 3 artiklan 2 kohdassa säädetyt oikeudet tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajien toimesta tapahtuvan niiden lehtijulkaisujen verkkokäytön osalta.

Ensimmäisessä alakohdassa säädetyt oikeuksia ei sovelleta yksittäisten käyttäjien lehtijulkaisujen yksityiseen tai ei-kaupalliseen käyttöön.

Ensimmäisen alakohdan nojalla myönnettävä suoja ei koske hyperlinkittämistä.

Ensimmäisessä alakohdassa säädetyt oikeuksia ei sovelleta, kun kyseessä on lehtijulkaisun yksittäisten sanojen tai hyvin lyhyiden otteiden käyttö.)

DSM direktiivin 7 artiklan 2 kohdassa viitattut direktiivien artiklakohdat:

EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON DIREKTIIVI 2001/29/EY, annettu 22 päivänä toukokuuta 2001, tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa

5 artikla

Poikkeukset ja rajoitukset

1. Edellä 2 artiklassa säädetty kappaleen valmistamista koskeva oikeus ei koske sellaista 2 artiklassa tarkoitettua tilapäistä kappaleen valmistamista, joka on väliaikaista tai satunnaista sekä erottamaton ja välttämätön osa teknistä prosessia ja jonka ainoa tarkoitus on mahdollistaa a) välittäjän toimesta tapahtuva teoksen tai muun aineiston siirto verkossa kolmansien osapuolien välillä, tai b) sen laillinen käyttö, ja jolla ei ole itsenäistä taloudellista merkitystä.

2. Jäsenvaltiot voivat säätää poikkeuksista tai rajoituksista 2 artiklassa säädettyyn kappaleen valmistamista koskevaan oikeuteen seuraavissa tapauksissa:

5. Tämän artiklan 1, 2, 3 ja 4 kohdan mukaisia poikkeuksia ja rajoituksia sovelletaan vain tietyissä erityistapauksissa, jotka eivät ole ristiriidassa teoksen tai muun aineiston tavanomaisen hyödyntämisen kanssa eivätkä kohtuuttomasti haittaa oikeudenhaltijan oikeutettuja etuja.

6 artikla

Teknisiä toimenpiteitä koskevat velvoitteet

1. Jäsenvaltioiden on säädettävä riittävästä oikeudellisesta suojasta tehokkaiden teknisten toimenpiteiden kiertämistä vastaan, jos asianomainen teon suorittaja on tiennyt tai jos hänellä on ollut perusteltu aihe tietää toimintansa tarkoittavan kiertämistä.

3. Tässä direktiivissä "teknisillä toimenpiteillä" tarkoitetaan tekniikoita, laitteita tai osia, jotka on suunniteltu normaalissa käyttötarkoituksessa estämään tai rajoittamaan teoksiin tai muuhun aineistoon kohdistuvia tekoja, joihin ei ole saatu lupaa laissa säädettyjen tekijänoikeuden tai tekijänoikeuden lähioikeuksien haltijalta tai direktiivin 96/9/EY III luvussa säädetyn sui generis -oikeuden haltijalta. Teknisiä toimenpiteitä pidetään tehokkaina, jos oikeudenhaltijat valvovat suojatun teoksen tai muun aineiston käyttöä jonkin sellaisen pääsynvalvontatoimen tai suojauskeinon avulla, jolla tavoiteltu suoja saavutetaan, ja joita ovat esimerkiksi teoksen tai muun aineiston salaus, muuntaminen tai muunlainen muuttaminen taikka kopioinnin valvontajärjestelmä.

4. Jolleivät oikeudenhaltijat ole vapaaehtoisesti toteuttaneet toimenpiteitä, esimerkiksi oikeudenhaltijoiden ja muiden asianosaisten osapuolten välisiä sopimuksia, jäsenvaltioiden on toteutettava 1 kohdassa tarkoitettu oikeudellisesta suojasta riippumatta asianmukaiset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että oikeudenhaltijat tarjoavat 5 artiklan 2 kohdan a alakohdan, 2 kohdan c alakohdan, 2 kohdan d alakohdan, 2 kohdan e alakohdan, 3 kohdan a alakohdan, 3 kohdan b alakohdan tai 3 kohdan e alakohdan mukaisesti kansallisessa laissa säädettyyn poikkeukseen tai rajoitukseen oikeutetulle keinoja hyödyntää kyseistä poikkeusta tai rajoitusta siltä osin kuin se on tarpeen sen hyödyntämiseksi, jos kyseisellä poikkeukseen tai rajoitukseen oikeutetulla on kyseessä oleva suojattu teos tai aineisto laillisesti saatavillaan.

Oikeudenhaltijoiden vapaaehtoisesti soveltamalla teknisillä toimenpiteillä, mukaan lukien vapaaehtoisten sopimusten täytäntöönpanemiseksi sovellettavat toimenpiteet, ja teknisillä toimenpiteillä, joita sovelletaan jäsenvaltioiden toteuttamien toimenpiteiden täytäntöönpanemiseksi, on 1 kohdassa tarkoitettu oikeudellinen suoja.

Jos tätä artiklaa sovelletaan direktiivien 92/100/ETY ja 96/9/EY yhteydessä, tätä kohtaa sovelletaan soveltuvin osin.

HE 43/2022 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta

2 EU-säädösten tavoitteet ja pääasiallinen sisältö

s. 5–6 Direktiivissä säädetään eräistä pakottavista rajoituksista tekijän yksinoikeuteen. Säännökset perustuvat tietoyhteiskuntadirektiivin 5 artiklassa olevaan tyhjentävään listaan sallittuja rajoituksia. Lisäksi 15 artiklan mukaiseen lähioikeuteen sovelletaan lukemisestä direktiiviä (EU) HE 43/2022 vp 6 2017/1564. Direktiivillä päivitetään

säännökset vastaamaan tämän päivän tarpeita ja muutetaan ne tietyiltä osin pakottaviksi. Pakottavista uusista rajoituksista säädetään lisäksi direktiivin 3, 5 ja 8 artiklassa. Artikloihin sisältyy uusia tekijänoikeuden rajoituksia, joilla mahdollistetaan tekstin- ja tiedonlouhinta, teosten käyttö opetuksen havainnollistamiseksi sekä kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttö kulttuuriperintölaitoksissa silloin, kun edustavaa yhteishallinnointiorganisaatiota ei ole.

s. 6

Artiklat 3–4. Tekstin- ja tiedonlouhinta. Direktiivissä on kaksi säännöstä tekstin- ja tiedonlouhinnasta, toinen tieteellistä tarkoitusta varten ja toinen muita tarkoituksia varten. Artikla 3 sisältää pakottavan rajoituksen tieteellistä tarkoitusta varten, kun kyse on tekstin- ja tiedonlouhinnassa tapahtuvasta teoksen kappaleen valmistuksesta tai tietokannan kopioinnista. Rajoituksen soveltamisen edellytyksenä on, että tutkimusorganisaatiolla tai kulttuuriperintölaitoksella on laillinen pääsy suojattuun aineistoon. Laillinen pääsy tarkoittaa sitä, että teos tai muu suojattu aineisto on saatavilla oikeudenhaltijan luvalla tai vapaasti internetissä ilman, että pääsyä siihen on rajoitettu. Tavoitteena on ollut mahdollistaa tekstin- ja tiedonlouhinta ilman, että kustantajat voivat estää sitä sopimuksin tai teknisin keinoin. Tieteelliseen tarkoitukseen tapahtuvasta tiedonlouhinnasta tekijällä ei ole oikeutta korvaukseen. Direktiivin 3 artikla jättää kansallista liikkumavaraa säätää laajemmasta tiedonlouhintarajoituksesta perustuen tietoyhteiskuntadirektiivissä säädettyihin tekijänoikeuden rajoituksiin.

s. 7 Direktiivin 4 artikla täydentää 3 artiklaa tekijänoikeuden rajoituksella muuta kuin tieteellistä tarkoitusta varten, kun kyse on tekstin- ja tiedonlouhinnassa tapahtuvasta teoksen kappaleen valmistuksesta tai tietokannan kopioinnista. Artikla ei sisällynyt komission alkuperäiseen ehdotukseen, vaan se sisällytettiin direktiiviin Euroopan parlamentin ja neuvoston vaatimuksesta. Merkittävimpänä erona 3 ja 4 artiklan välillä on, että 3 artikla ei mahdollista tiedonlouhinnan rajoittamista sopimuksin tai teknisin keinoin, kun taas 4 artiklan mukaan ei ole estettä sille, että oikeudenhaltijat määräävät teoksistaan asettamalla rajoituksia tai edellytyksiä tiedonlouhinnalle joko sopimuksin tai teknisin keinoin. Lisäksi tieteellisessä tarkoituksessa tapahtuvassa tiedonlouhinnassa saadaan säilyttää tiedonlouhinta-aineisto pysyvästi ja tarjota siihen pääsy tutkimustulosten todentamista varten. Sen sijaan 4 artiklan perusteella muissa tarkoituksissa tapahtuvaa tiedonlouhinta varten valmistetut kappaleet voidaan säilyttää vain niin kauan kuin se on tarpeellista tiedonlouhintatarkoitusta varten. Direktiivin 4 artikla mahdollistaa myös kansalliset hyvitys- tai korvausjärjestelyt tekijänoikeuden rajoittamisesta. Sen sijaan jäsenvaltiot eivät voi säätää 3 artiklaan liittyvästä korvauksesta. Direktiivin 3 artiklasta puuttuva viittaus mahdollisuuteen säätää rajoituksesta tietokoneohjelman suojaan on mitä ilmeisimmin tekninen virhe. Toisaalta tietokoneohjelmadirektiivin säännökset pakottavasta rajoituksesta takaisinmallintamisen hyväksi kattavat osan tietokoneohjelmien tiedonlouhintatilanteista mutta eivät kaikkia.

3.2 Direktiivin edellyttämät muutokset

s. 19 Tekstin- ja tiedonlouhinta. Tekijänoikeuslakiin ei sisälly lainkaan tekijänoikeuden rajoituksia koskien tekstin- ja tiedonlouhinta, josta direktiivissä on sekä yleisiä säännöksiä että erityisesti tieteelliseen tarkoitukseen tapahtuvaa tiedonlouhinta koskevia säännöksiä. Tekijänoikeuslakiin on direktiivin mukaisesti lisättävä näitä koskevat tekijänoikeuden rajoitukset.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

s. 33–34 Tekijänoikeuslain 2 lukuun, joka koskee tekijänoikeuden rajoituksia ja säännöksiä sopimuslisenenssistä, ehdotetaan lisättäväksi uusi tekijänoikeuden rajoitus, joka sallii kappaleiden valmistamisen teoksesta tekstin- ja tiedonlouhintaa (jäljempänä ”tiedonlouhinta”) varten. Tiedonlouhintaa koskeva rajoitus jakautuisi yleiseen, mitä tahansa tarkoitusta varten tapahtuvaan tiedonlouhintaan, ja erityiseen, tieteellistä tutkimusta varten tapahtuvaan tiedonlouhintaan. Kun kysymys olisi tekijänoikeuden rajoittamisesta yleistä tiedonlouhintaa varten, tekijä voisi estää HE 43/2022 vp 34 tai rajoittaa tiedonlouhintaa sopimuksin tai teknisesti. Sen sijaan tieteelliseen tarkoitukseen tapahtuvaa tiedonlouhintaa ei olisi sallittua estää tai rajoittaa esimerkiksi sopimuksin tai teknisin keinoin.

s. 42 Tekstin- ja tiedonlouhintaa koskevan tekijänoikeuden rajoituksen tavoitteena on edistää innovaatiotoimintaa koko yhteiskunnassa. Tekstin- ja tiedonlouhintaa koskeva tekijänoikeuden rajoitus toteuttaa laajalti ”oikeus lukea on oikeus louhia”-periaatetta. Rajoituksella edistetään mahdollisuuksia analysoida aineistoja tietoteknisin välinein. Kun tekijänoikeuden suojaama sisältö saatetaan yleisön saataviin verkossa, tekijöillä on oikeus pidättää oikeutensa tiedonlouhintaan nähden asianmukaisella tavalla. Direktiivin 18 johdantokappaleen mukaisesti asianmukaisiksi katsotaan ainoastaan koneluettavat keinot, mukaan lukien oikeuksien pidätys metatiedoissa ja verkkosivuston tai palvelun ehdoissa. Oikeuksien pidätysmahdollisuus ei koske tekstin- ja tiedonlouhintaa tieteellistä tutkimusta varten. Vaikutukset ovat tarkkarajaiset senkin vuoksi, että tiedonlouhinnassa valmistettavien teosten kappaleiden muu käyttö eli välittäminen yleisölle olisi lähtökohtaisesti kiellettyä. Tieteelliseen tarkoitukseen tapahtuvan tiedonlouhinnan osalta tiedonlouhinta-aineistoa saisi kuitenkin säilyttää ja siihen saisi tarjota rajoitetusti pääsyn tutkimuksen verifiointia varten. Tutkimusorganisaatioille ja kulttuuriperintölaitoksille sääntely tuo ennakoitavuutta ja nykyistä selkeämmät oikeudelliset puitteet. Rajoituksen mukaisesta käytöstä ei saisi sopia toisin. Tiedonlouhintaa koskevalla tekijänoikeuden rajoituksella olisi suurinta merkitystä yksittäisille tutkijoille, tieteelliselle tutkimukselle ja yritysten tutkimus- ja tuotekehitystoiminnalle. Se lisäisi myös julkisyhteisöjen ja muiden organisaatioiden mahdollisuutta hyödyntää teoksiin sisältyvää dataa. Tekijänoikeuden rajoituksen johdosta tekstin- ja tiedonlouhintaa varten ei enää tarvitsisi hankkia yhteishallinnointiorganisaatiolta lupaa, mikä saattaisi vähentää organisaation keräämiä korvauksia arviolta muutamalla tuhannella eurolla vuositasolla.

Vaikutukset julkiseen talouteen

s. 50 Tekstin- ja tiedonlouhintaa koskevalla rajoitussäännöksellä ei ole suoraa vaikutusta julkiseen talouteen. Toisaalta tekstin- ja tiedonlouhinta tulee lisääntymään ja sitä tullaan käyttämään myös julkisen sektorin toimijoiden piirissä. Tätä kautta rajoitussäännös tukee myös julkisen talouden myönteistä kehitystä.

Ympäristövaikutukset ja muut yhteiskunnalliset vaikutukset

s. 53 Tekstin- ja tiedonlouhinnan sallivilla rajoitussäännöksillä arvioidaan olevan positiivisia vaikutuksia yhteiskuntaan. Tiedonlouhintamahdollisuuden odotetaan parantavan Euroopan potentiaalia tutkimusalueena maailmanlaajuisesti, ja sillä uskotaan olevan myönteisiä seurauksia tutkimustoiminnan tuottavuuteen, joka hyötyy lainsäädännön selventämisestä.

s. 57 Tekstin- ja tiedonlouhintaa koskevilla rajoitussäännöksillä arvioidaan olevan pitkäkestoisia myönteisiä tietoyhteiskuntavaikutuksia, sillä ne lisäävät laajasti eri toimijoiden mahdollisuuksia data-analytiikan hyödyntämiseen kaikilla yhteiskunnan alueilla, myös kaupallisilla.

7 Säännökohtaiset perustelut

13 b §. Teosten kappaleiden valmistaminen tekstin- ja tiedonlouhintaa varten. Pykälän 1 momentin mukaan teoksesta saisi valmistaa kappaleita käytettäväksi tekstin- ja tiedonlouhintaa varten. Momentin säännökset soveltuvat kaikkeen muuhun tiedonlouhintaan kuin tieteellistä tutkimusta varten tehtävään tiedonlouhintaan. Tiedonlouhintaa voidaan 1 momentin mukaisesti toteuttaa myös yrityksissä ja ansiotarkoituksessa, esimerkiksi yrityksen toiminnan kehittämiseksi. Tekstin- ja tiedonlouhinnalla tarkoitetaan direktiivin 2 artiklan 2 kohdan mukaan automaattista analyysitekniikkaa, jonka tarkoituksena on analysoida digitaalisessa muodossa olevaa tekstiä ja dataa tietojen, esimerkiksi muttei yksinomaan mallien, suuntausten tai korrelaatioiden, tuottamiseksi. Tällä uudella säännöksellä rajoitetaan tekijän oikeutta teoksen kappaleiden valmistamiseen. Voi olla tapauksia, joissa tekstin- ja tiedonlouhintaan ei sisälly kappaleen valmistamista. Voi olla myös tapauksia, joissa toteutettuun kappaleen valmistamiseen sovelletaan direktiivin 2001/29/EY 5 artiklan 1 kohdassa säädettyä tilapäistä kappaleen valmistamista koskevaa pakollista rajoitusta (11 a §), jota olisi edelleen sovellettava niihin tekstin- ja tiedonlouhintateknikoihin, joihin ei sisälly kyseisen rajoituksen soveltamisalaa pidemmälle menevää kappaleen valmistamista. Ehdotetulla uudella rajoitussäännöksellä ei olisi vaikutusta 11 a §:n soveltamiseen tilanteissa, joissa tiedonlouhinnassa valmistetaan teoksista vain väliaikaisia kappaleita. Väliaikaisten kappaleiden valmistamista ei olisi mahdollista jatkossakaan rajoittaa sopimuksin. Direktiivin 9 johdantokappaleen mukaan tekstin- ja tiedonlouhintaa voidaan harjoittaa myös digitaalisessa muodossa olevista pelkistä tosiasioista tai tiedoista, jotka eivät ole tekijänoikeudella suojattuja, eikä tällaisissa tapauksissa tekijänoikeuslainsäädännön mukaista lupaa tarvita. Edellytyksenä on, että teokseen on laillinen pääsy. Laillinen pääsy olisi direktiivin 14 johdantokappaleen mukaisesti ymmärrettävä siten, että se kattaa pääsyn sisältöön avointa saatavuutta koskevien toimintaperiaatteiden (open access policy) perusteella taikka oikeudenhaltijoiden ja tutkimusorganisaatioiden tai kulttuuriperintölaitosten sopimusjärjestelyjen, kuten tilausten, perusteella taikka muilla laillisilla keinoilla. Tapauksissa, joissa tilauksia ovat tehneet tutkimusorganisaatiot tai kulttuuriperintölaitokset, olisi esimerkiksi katsottava, että laillinen pääsy on niihin yhteydessä olevilla, näiden tilausten kattamalla henkilöillä. Laillisen pääsyn olisi katettava myös pääsy verkossa vapaasti saatavissa olevaan sisältöön. Pykälän 1 momentin mukaisesti valmistettuja kappaleita saisi säilyttää yksinomaan tekstin- ja tiedonlouhintatarkoitusta varten. Kappaleita ei siten olisi sallittua säilyttää pysyvästi vaan ainoastaan tiedonlouhintatarkoituksen edellyttämän ajan. Säännöksen nojalla valmistettuja teosten kappaleita ei saisi myöskään saattaa yleisön saataviin. Tiedonlouhinta edellyttää usein louhittavan aineiston neutralisoimista eli muuttamista sellaiseen muotoon, jota voidaan teknisin menetelmin analysoida. Tällöin aineistosta valmistetaan kappaleita. Direktiivin tavoitteena on ollut varmistaa, että tiedonlouhintaa koskevalla tekijänoikeuden rajoituksella ei olisi kielteistä vaikutusta esimerkiksi sellaisiin kustantajien liiketoimintamalleihin, joissa yrityksille tarjotaan lisensoituja tieteellisiä artikkelitietokantoja valmiiksi neutralisoituina sekä soveltuvin tiedonlouhintavälinein. Direktiivin mukaisesti oikeuden pidätyksen voi tehdä myös oikeudenhaltija. Oikeudenhaltijana pidetään henkilöä, jolle tekijä on oikeutensa

siirtänyt, esimerkiksi teoksen kustantajaa. Rajoitussäännös ei ole ehdoton. Kappaleen valmistaminen 1 momentin mukaista tiedonlouhintaa varten on mahdollista estää tai rajoittaa. Tekijällä on säännöksen mukaan mahdollisuus asianmukaisella tavalla pidättää itselleen kappaleen valmistamista koskeva oikeus. Tämä vastaa direktiivin 4 artiklan mukaista edellytystä. Oikeuden pidätyksen tulee direktiivin mukaan tapahtua nimenomaisesti ja asianmukaisella tavalla. Käytännössä kysymys voi olla sisältöpalvelun tilausehtoihin sisältyvästä ehdosta tai koneluettavassa muodossa olevasta ehdosta. Direktiivin 18 johdantokappaleen mukaan, kun sisältö on saatettu yleisön saataviin verkossa, asianmukaiseksi olisi katsottava kyseisten oikeuksien pidättäminen ainoastaan koneluettavilla keinoilla, mukaan lukien metatiedot ja verkkosivuston tai palvelun ehdot. Kaiken aikaa kehitetään uusia tiedon käsittelyn teknologioita, jotka mahdollistavat teoksia, tekijöitä ja yksinoikeuksia koskevien tunnisteiden ja muun metadatan käyttämisen oikeuksien pidätyksiä tehtäessä. Ehdotettavaan 13 b §:n 1 momenttiin sovellettaisiin myös voimassa olevan lain 11 §:n 5 momentin säännöstä, jonka mukaan tekijänoikeuden rajoituksen nojalla ei saa valmistaa kappaleita sellaisesta teoksen kappaleesta, joka on valmistettu tai saatettu yleisön saataviin tekijänoikeuslain vastaisesti tai jota suojaava tekninen toimenpide on lain vastaisesti kierretty. Ehdotettava 13 b §:n 1 momentti soveltuisi sekä teoksiin, jotka käyttäjä on hankkinut ostamalla tai lisensoimalla, että teoksiin, jotka on saatettu tekijän luvalla vapaasti yleisön saataviin tietoverkoissa. Pykälän 1 momentilla pannaan täytäntöön direktiivin 4 artikla. Ehdotettavassa 13 b §:n 2 momentissa säädettäisiin tekstin- ja tiedonlouhinnasta tieteellistä tutkimusta varten. Kun kysymys on tieteellisessä tarkoituksessa tapahtuvasta tiedonlouhinnasta, oikeuksien pidättäminen ei olisi sallittua. Edellytyksenä on, että teokseen on laillinen pääsy. Sitä, mitä laillisella pääsillä tarkoitetaan, on käsitelty edellä pykälän 1 momentin kohdalla. Säännöksellä turvataan se, että tutkimusorganisaatioilla ja kulttuuriperintölaitoksilla ja niiden tutkijoilla on mahdollisuus suorittaa tekstin- ja tiedonlouhintaa esimerkiksi tieteellisistä aikakauslehdistä tai muista aineistoista tieteellistä tarkoitusta varten. Tutkimusorganisaatioihin kuuluu monenlaisia yhteisöjä, joiden ensisijaisena tavoitteena on tehdä tieteellistä tutkimusta tai tehdä tätä koulutuspalvelujen tarjoamisen ohella. Erilaisista oikeudellisista muodoista ja rakenteista huolimatta tutkimusorganisaatioille on yleensä yhteistä se, että ne toimivat joko voittoa tavoittelematta tai toteuttaen samalla valtion tunnustamaa yleisen edun mukaista tehtävää. Tutkimusorganisaatioiksi ei sitä vastoin katsota organisaatioita, joissa liikeyrityksillä on ratkaiseva vaikutusvalta, jonka perusteella tällaiset liikeyritykset voivat käyttää määräysvaltaa joko osakkeenomistajina tai osakkaina. Kulttuuriperintölaitoksia ovat yleisölle avoimet kirjastot ja museot riippumatta siitä, minkä tyyppisiä teoksia tai muuta suojattua aineistoa niillä on pysyvässä kokoelmassaan, sekä arkistot ja elokuva- tai äänitearkistot. Niihin kuuluvat myös muun muassa kansalliskirjastot ja kansallisarkistot sekä, siltä osin kuin kyse on niiden arkistoista ja yleisölle avoimista kirjastoista, oppilaitokset, tutkimusorganisaatiot ja julkisen sektorin yleisradio-organisaatiot. Direktiivin 11 johdantokappaleen mukaisesti tutkimusorganisaatiot ja kulttuuriperintölaitokset voivat käyttää yksityisiä kumppaneitaan tekstin- ja tiedonlouhinnan suorittamisessa, myös käyttämällä niiden tarjoamia teknisiä välineitä. Pykälän 2 momentin säännös sallisi tiedonlouhintaa varten valmistettujen teoksen kappaleiden säilyttämisen tutkimustulosten todentamista varten edellyttäen, että teoksen kappaleet ovat vain siihen oikeutettujen saatavilla. Säännöksen nojalla tiedonlouhinta-aineiston pysyvä säilyttäminen olisi siten sallittua. Aineistoa ei kuitenkaan saisi saattaa yleisön saataville, vaan pääsy aineistoon tulisi rajoittaa asianmukaisesti. Pääsy aineistoon voitaisiin kuitenkin tarjota tutkimustulosten todentamista varten, kunhan ensin on varmistettu, että vain aineistoon oikeutetulla on siihen pääsy. Tämän varmistamiseksi teoksista valmistetut kappaleet olisi säilytettävä asianmukaista suojaustasoa käyttäen. Tutkimusorganisaatioiden ja teosten tekijöiden olisi tarpeen edistää käytännösääntöjä

siitä, miten parhaiten turvataan asianmukainen suojaustaso. Siitä, mitä 2 momentissa on säädetty kappaleiden valmistamisesta tiedonlouhintaa varten, ei voida poiketa sopimuksella. Tämän vuoksi sopimusehto, joka rajoittaa kappaleiden valmistamista tieteelliseen tarkoitukseen tapahtuvaa tiedonlouhintaa varten, olisi täytäntöönpanokelvoton. Myöskään tekninen suojakeino, jolla tekijä rajoittaa tai estää kappaleiden valmistamista, ei saisi direktiivin 7 artiklan mukaista oikeudellista suojaa. Direktiivin vaatimukset menevät kuitenkin tätäkin pidemmälle. Direktiivin 3 artiklan 2 kohdan mukaan oikeudenhaltijoiden on voitava soveltaa toimenpiteitä, joilla varmistetaan niiden verkkojen ja tietokantojen turvallisuus ja eheys, joissa teoksia ja muuta suojattua aineistoa säilytetään. Tällaiset toimenpiteet eivät kuitenkaan saisi ylittää sitä, mikä on tarpeen tämän tavoitteen saavuttamiseksi. Kyseinen direktiivin säännös tulee nähdä sitä taustaa vasten, että tieteellisten lehtien kustantajilla on voinut olla käytössä toimintatapoja, joilla on eri tavoin pyritty rajoittamaan mahdollisuutta suorittaa tiedonlouhintaa, ja tavoitteena on tältä osin ollut varmistaa, että kustantajat eivät jatkossa voisi käyttää tällaisia toimenpiteitä, jotka tosiasiallisesti rajoittavat tiedonlouhinnan mahdollisuutta. Kustantajat eivät siten saisi esimerkiksi edellyttää jonkin tietyn tiedonlouhintasoveluksen käyttämistä, rajoittaa tiedonlouhintaa määrällisesti tai tahallaan hidastaa sitä. Kustantajien ja tutkimuslaitosten olisi direktiivin tavoitteiden saavuttamiseksi syytä yhteisin toimin edistää käytännesääntöjä siitä, millä tavoin kustantajat voivat suojata verkkojaan ja tietokantojaan ilman, että tästä aiheutuu vaikeuksia tiedonlouhinnalle. Mikäli tekstin- ja tiedonlouhinnan suunniteltu pohja-aineisto on 1 tai 2 momentin tarkoittamissa tapauksissa suojattu teknisesti, sovelletaan direktiivin 2001/29/EY 6 artiklan 4 kohdan ensimmäistä, kolmatta ja viidettä alakohtaa. Tämä tarkoittaa sitä, että rajoitussäännöksen hyödyntäjällä tulee 50 c §:ssa säädetyllä tavalla olla mahdollisuus käyttää teosta teknisestä suojauksesta riippumatta mainitun ensimmäisen alakohdan tarjoamin keinoin. Pykälän 2 momentin säännöksillä pannaan täytäntöön direktiivin 3 artikla.

s.104

45 §. Esittävä taiteilija

Jotta pykälän viittaussäännös vastaisi ehdotettuja muutoksia, 5 momentiksi siirtyvään viittaussäännökseen tehtäisiin tekninen muutos viittaamalla pykälän 1—3 momentteihin. Momenttiin lisättäisiin myös viittaukset 13 b, 16 g, 16 h, 23 a, 30 a ja 30 b §:ään. Uusi 13 b § koskee teosten käyttämistä tekstin- ja tiedonlouhintaan. Uudet 16 g ja 16 h § koskevat kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttöä kulttuuriperintölaitoksissa sopimuslisenssin tai tekijänoikeuden rajoituksen nojalla. Uusi 23 a § koskee teoksen käyttöä parodiassa, karikatyyrissä ja pastississa hyvän tavan mukaisesti.

46 §. Äänitallenteen tuottaja. Pykälän 3 momenttiin lisättäisiin viittaukset 13 b, 16 g, 16 h ja 23 a §:ään. Uusi 13 b § koskee teosten käyttämistä tekstin- ja tiedonlouhintaan ja 16 g ja 16 h § koskevat kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttöä kulttuuriperintölaitoksissa sopimuslisenssin tai tekijänoikeuden rajoituksen nojalla. Uusi 23 a § koskee teoksen käyttöä parodiassa, karikatyyrissä ja pastississa hyvän tavan mukaisesti.

46 a §. Kuvataillenteen tuottaja. Pykälän 3 momenttiin lisättäisiin viittaukset 13 b, 16 g, 16 h ja 23 a §:ään. Uusi 13 b § koskee teosten käyttämistä tekstin- ja tiedonlouhintaan ja 16 g ja 16 h § koskevat kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttöä kulttuuriperintölaitoksissa sopimuslisenssin tai tekijänoikeuden rajoituksen nojalla. Uusi 23 a § koskee teoksen käyttöä parodiassa, karikatyyrissä ja pastississa hyvän tavan mukaisesti.

s. 106

49 §. Luettelon ja tietokannan valmistaja. Pykälän 3 momenttiin lisättäisiin viittaukset 13 b, 14 a, 16 g ja 16 h §:ään. Uusi 13 b § koskee teosten käyttämistä tekstin- ja tiedonlouhintaan, 14 a § koskee teosten käyttämistä opetuksen havainnollistamiseksi ja 16 g ja 16 h § koskevat kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttöä kulttuuriperintölaitoksissa sopimuslisenssin tai tekijänoikeuden rajoituksen nojalla.

49 a §. Valokuvaaja. Pykälän 3 momenttiin lisättäisiin viittaukset 13 b, 14 a, 16 g, 16 h ja 23 a §:ään. Uusi 13 b § koskee teosten käyttämistä tekstin- ja tiedonlouhintaan, 14 a § koskee teosten käyttämistä opetuksen havainnollistamiseksi ja 16 g ja 16 h § koskevat kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttöä kulttuuriperintölaitoksissa sopimuslisenssin tai tekijänoikeuden rajoituksen nojalla. Viittaus 23 a §:ään koskee käyttöä parodiassa. Viittaus 27— 29 §:ään korvattaisiin viittauksella 27, 28 ja 29 §:ään. Valokuvateosten tekijöillä on oikeus asianmukaiseen ja oikeasuhtaiseen korvaukseen 28 a §:n nojalla, jota ei kuitenkaan ehdoteta sovellettavaksi 49 a §:n mukaisiin valokuvaajiin.

s.109–110

50 c §. Teknisiin toimenpitein suojattujen teosten käyttäminen. Voimassa olevan pykälän 1 momentin mukaan, kun tehokkaalla teknisellä toimenpiteellä suojattu teos on laillisesti käyttäjän hallussa tai saatavilla, saa teosta käyttää teknisen toimenpiteen suojasta riippumatta tiettyjen rajoitusten mukaisesti. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että teosta olisi HE 43/2022 vp 110 mahdollista käyttää pykälässä nykyisin mainittujen lisäksi seuraavien tekijänoikeuden rajoitusten hyödyntämiseksi: 13 b §:ssä tarkoitettua tiedonlouhinta varten, 14 a §:n tarkoitettua opetuksen havainnollistamista varten sekä 16 h §:ssä tarkoitettua kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten hyödyntämistä arkistoissa ja yleisölle avoimissa kirjastoissa ja museoissa varten. Säännöksellä pannaan täytäntöön direktiivin 7 artikla.

12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Omaisuuksien suoja

s.130 Tekijänoikeuslain 2 luvussa säädettyjen tekijänoikeuden rajoitusten taustalla on tyypillisesti toinen perusoikeus, ja tekijänoikeuden rajoituksilla haetaan tasapainoa eri perusoikeuksien toteutumisen kannalta. Tekijänoikeuslakiin ehdotetaan lisättäväksi eräitä tekijänoikeuden rajoituksia, jotka sallivat 1) teoksen käyttämisen tekstin- ja tiedonlouhintatarkoituksessa, mukaan lukien tieteellisessä tutkimuksessa tehtävässä tiedonlouhinnassa, 2) opetuksen havainnollistamiseksi 3) kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttämisen arkistoissa ja yleisölle avoimissa kirjastoissa ja museoissa eräissä tapauksissa, sekä 4) teoksen käyttämisen uudessa teoksessa, kuten karikatyyrissä, parodiassa ja pastississa. Ehdotetut tekijänoikeuden rajoitukset liittyvät läheisesti perustuslaissa suojattujen perusoikeuksien, kuten sivistyksellisten oikeuksien ja sananvapauden turvaamiseen. Siltä osin kuin kysymys on tiedonlouhinnasta muuta kuin tieteellistä tutkimusta varten, kysymys on myös vapaan kilpailun ja elinkeinon harjoittamisen vapauden turvaamisesta tilanteessa, jossa teosta hyödynnetään vain välillisesti eli teoksesta valmistetaan kappale yksinomaan tiedon analysoimiseksi teknisin menetelmin eikä valmistettua teoksen kappaletta saateta yleisön saataville. Teoksen tai teokseen sisältyvien tietojen analysoimiseksi tarvittavan kappaleen valmistamisella ei voida katsoa olevan merkittävää vaikutusta tekijän omaisuuden suojaan, kun näin valmistettua kappaletta ei saateta yleisön saataville.

Sivistykselliset oikeudet

Perustuslain 16 §:n 3 momentin mukaan tieteen, taiteen ja ylimmän opetuksen vapaus on turvattu. Tieteen, taiteen ja ylimmän opetuksen vapaudella luodaan edellytykset

kulttuurin kehitykselle. Perustuslain 16 § edellyttää, että tieteen suuntautumisen tulee toteutua ensisijaisesti tieteellisen yhteisön itsensä harjoittaman tieteen kritiikin kautta. Myös taiteessa tulee vallita ilmaisun ja menetelmien vapaus, joka osaltaan edistää ja monipuolistaa yhteiskunnallista keskustelua. (HE 309/1993, s. 64). Ehdotukseen sisältyy uusia tekijänoikeuden rajoituksia, joilla on merkitystä paitsi sananvapauden toteutumiseksi myös tieteen ja taiteen vapauden turvaamiseksi. Ehdotettu 13 b § sallii kappaleen valmistamista tekstin- ja tiedonlouhintaa varten, ja mahdollistaa myös tiedonlouhintaa varten valmistettujen kappaleiden säilyttämisen ja käytön tieteellisten tulosten verifioimiseksi

HE 313/2022

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta annetun hallituksen esityksen (HE 43/2022 vp) täydentämisestä

1 Asian tausta ja valmistelu

Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan (PeVL 58/2022 vp), että hallituksen esityksessä laeiksi tekijänoikeuslain ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta (HE 43/2022 vp) ehdotetut lainmuutokset voidaan tehdä normaalissa lainsäätämisyjärjestyksessä, jos lausuntoon sisältyvät tekijänoikeuslain 13 b §:ää ja 55 f §:ää koskevat muutokset tehdään.

2 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Täydentävään esitykseen sisältyvät perustuslakivaliokunnan edellyttämät muutokset hallituksen esityksen (HE 43/2022 vp) pykäliin.

Tekstin- ja tiedonlouhinta

Perustuslakivaliokunta toteaa tieteen vapauden toteutumista koskevassa lausunnon kappaleessa 19: ”Ehdotetulla 13 b §:llä pannaan täytäntöön tekijänoikeutta ja lähioikeuksia digitaalisilla sisämarkkinoilla koskevan direktiivin 3 ja 4 artikla. Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan direktiivin suomaa liikkumavaraa ei ole käytetty niin, että tieteen vapaus olisi otettu tasapainoisesti huomioon. Sivistysvaliokunnan tulisi muuttaa sääntelyä niin, että tieteen vapaus otetaan huomioon paremmin kuin nyt ehdotetussa sääntelyssä.”

Perustuslakivaliokunta katsoo lisäksi lausunnon kappaleeseen 20 sisältyvässä 2. ponnassa seuraavaa: ”Perustuslakivaliokunnan mielestä tekstin- ja tiedonlouhintaa varten valmistettujen teoksen kappaleiden säilyttämistarkoitusta 13 b §:n 2 momentissa tulee laajentaa. Tällainen muutos on edellytyksenä 1. lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.”

Jatkovalmistelussa perustuslakivaliokunnan lausuntoa on tulkittu siten, että direktiivin sallima liikkumavara tulisi ottaa paremmin huomioon. Tämä merkitsee ennen kaikkea sen arvioimista, onko direktiivin sanamuotoa mahdollista hyödyntää

nykyistä paremmin ja onko alkuperäistä esitystä tarpeen muuttaa niin, että tieteen vapaus varmistetaan paremmin.

Jatkovalmistelussa on katsottu, että perustuslakivaliokunnan edellyttämä muutos voidaan toteuttaa niin, että tekstin- ja tiedonlouhintaa varten valmistettujen kappaleiden säilytysoikeutta laajennetaan koskemaan myös tieteellistä tutkimusta. Direktiivin mukainen tiedonlouhinta kattaa tieteellisen tutkimuksen tekemisen tiedonlouhinnan yhteydessä, ja sen lisäksi direktiivi sallii myös tekstin- ja tiedonlouhintaa varten valmistettujen teoskappaleiden säilyttämisen myöhempää tieteellistä tutkimusta varten.

Tekijänoikeuslain 13 b §:n 1 momentissa ehdotetaan muun kuin tieteelliseen tutkimukseen tehtävän tiedonlouhinnan osalta selvennettäväksi direktiivin mukaisesti, että mahdollisen oikeuksien pidättämisen tulee tapahtua paitsi asianmukaisella tavalla myös ”nimenomaisesti”. Lisäksi pykälän 2 momentissa selvennettäisiin, ettei rajoituksen mukaista tekstin- ja tiedonlouhinnasta saa poiketa sopimuksella, eikä sitä saa estää teknisin keinoin.

3 Esityksen vaikutukset

Tekstin- ja tiedonlouhinta

Täydentävässä esityksessä esitetyt muutokset toteuttavat tekstin- ja tiedonlouhintaa koskevan rajoituksen niin laajana kuin direktiivi sen mahdollistaa. Direktiivin mukaisesti muotoiltu tekijänoikeuden rajoitussäännös ja muut ehdotetut muutokset vahvistaisivat perustuslain 16 §:ssä turvattua tieteen vapautta. Säännöksen soveltamisalan laajentaminen mahdollistaa teoskappaleiden säilyttämisen ja käyttämisen tutkimuksen tekemiseen.

Perustuslakivaliokunta on asettanut kyseisten muutosten tekemisen ehdoksi lainmuutosten käsittelemiselle tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Koska tieteen vapautta on punnittava toisen perusoikeuksilla suojatun perusoikeuden keskeistä sisältöä vastaan, säännöstä käsitellään jaksossa 7 (Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys).

7 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

7.1 Yleistä

Tekstin- ja tiedonlouhintaa koskevaa sääntelyä on arvioitu tieteen vapauden kannalta samoin kuin muiden perusoikeuksien kannalta hallituksen esityksen (HE 43/2022 vp) jaksossa 4.2 (Pääasialliset vaikutukset) sivuilla 53, 57 ja 59 sekä jaksossa 12 (Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys) sivulla 140, ja verkkosisällönjakopalvelun tarjoajia koskevaa sääntelyä elinkeinovapauden osalta jaksossa 12 sivuilla 133–135, sananvapauskysymyksiä sivuilla 135–140 ja oikeusturvaan liittyviä kysymyksiä sivuilla 141–142.

Tekstin- ja tiedonlouhinta

Perustuslakivaliokunnan lausunnon kappaleessa 20 olevan ponnen osalta todetaan, että hallituksen esityksessä (HE 43/2022 vp, s. 140) on todettu, että perustuslain 16 § edellyttää, että tieteen suuntautumisen tulee toteutua ensisijaisesti tieteellisen yhteisön itsensä harjoittaman tieteen kritiikin kautta. Myös taiteessa tulee vallita ilmaisun ja menetelmien vapaus, joka osaltaan edistää ja monipuolistaa yhteiskunnallista keskustelua (HE 309/1993, s. 64).

Ehdotukseen sisältyy uusia tekijänoikeuden rajoituksia, joilla on merkitystä paitsi sananvapauden toteutumiseksi myös tieteen ja taiteen vapauden turvaamiseksi. Ehdotettu 13 b § sallii kappaleen valmistamisen tekstin- ja tiedonlouhintaa varten, ja mahdollistaa myös tiedonlouhintaa varten valmistettujen kappaleiden säilyttämisen ja käytön tieteellisten tulosten verifioimiseksi.

Säännöksissä on lähdetty siitä, että tutkimustoiminta sisältyy ehdotettuun sääntelyyn myös siltä osin kuin kyse on louhintaa varten valmistetuista teosten kappaleista. Perusoikeuspunninta koskien tätä rajoitussäännöstä on tehty suhteessa toiseen perusoikeuteen, jota rajoitetaan. Pääpaino 13 b §:n 2 momentin säännösten arvioinnissa on ollut suhteessa omaisuuden suojaan, ei tieteen vapauden ulottuvuuksiin, sillä direktiivi edellyttää tällaista tekijöiden yksinoikeuden rajoittamista. Momenttia ehdotetaan täydentävässä esityksessä täsmennettäväksi niin, että siinä nimenomaisesti mainitaan myös teosten kappaleiden säilyttäminen tieteellistä tutkimusta varten. Lisäksi säännöstä selvennetään direktiivin sanamuotoa paremmin vastaavaksi muilta osin.

Direktiivin mukaisesti muotoiltu tekijänoikeuden rajoitussäännös vahvistaa perustuslain 16 §:ssä turvattua tieteen vapautta. Säännöksen soveltamisalan laajentaminen mahdollistaa tekstin- tai tiedonlouhinnan kohteena olevista teoksista tehtyjen kappaleiden säilyttämisen ja käyttämisen myös tutkimuksen tekemiseen mutta ei salli muuta teosten käyttöä. Teosten kappaleiden käyttämisellä tutkimuksen tekemiseen ei voida katsoa olevan haittaa teosten tekijänoikeuksien toteuttamiselle, eikä laajennus näin ollen heikennä tekijöiden varallisuusosoikeuksia.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella esitetään, että eduskunta hyväksyisi laeiksi tekijänoikeuslain ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta annetun hallituksen esityksen (HE 43/2022 vp) 1. lakiehdotuksen 13 b, 14 a, 19 a, 55 e ja 55 f §:n tässä täydentävässä esityksessä ehdotetulla tavalla muutettuna.

Pykälät

13 b § (3.3.2023/263)

Teosten kappaleiden valmistaminen tekstin- ja tiedonlouhintaa varten

Se, jolla on laillinen pääsy teokseen, saa valmistaa siitä kappaleita käytettäväksi tekstin- ja tiedonlouhintaa varten ja säilyttää kappaleita yksinomaan kyseistä tarkoitusta varten, jollei tekijä ole nimenomaisesti ja asianmukaisella tavalla pidättänyt tätä oikeutta.

Tutkimusorganisaatiot ja kulttuuriperintölaitokset, joilla on laillinen pääsy teokseen, saavat valmistaa siitä kappaleita tieteellisessä tutkimuksessa tapahtuvaa tekstin- ja tiedonlouhintaa varten ja säilyttää niitä tieteellistä tutkimusta varten, mukaan lukien tutkimustulosten todentamiseen myöhemmin edellyttäen, että teoksen kappaleet ovat vain siihen oikeutettujen saatavilla. Siitä, mitä edellä tässä momentissa säädetään, ei voida poiketa sopimuksella, eikä sitä voida estää teknisin keinoin.

Pykälät joissa viitataan uuteen 13 b §:ään.

45 §

Esittävä taiteilija

Kirjallisen tai taiteellisen teoksen taikka kansanperinteen esitystä ei esittävä taiteilijan suostumuksetta saa:

- 1) tallentaa laitteelle, jonka avulla esitys voidaan toisintaa;
- 2) saattaa yleisön saataviin radion tai television välityksellä taikka suoraan siirtämällä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua esitystä, joka on tallennettu 46 tai 46 a §:ssä tarkoitetulle laitteelle, ei esittävä taiteilijan suostumuksetta saa, ennen kuin 50 vuotta on kulunut esitysvuodesta:

- 1) siirtää laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa;
- 2) esittää julkisesti esitystapahtumassa läsnä olevalle yleisölle;
- 3) välittää yleisölle johtimitse tai johtimitta, mihin sisältyy myös tallennetun esityksen välittäminen yleisölle siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada se saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana;
- 4) levittää yleisön keskuuteen.

Jos tallennettu esitys julkaistaan tai saatetaan laillisesti yleisön saataviin muutoin kuin tallenteen kappaleita levittämällä ja ennen kuin esitysvuodesta on kulunut 50 vuotta, 2 momentissa säädetty suoja on voimassa, kunnes äänitallenteen osalta 70 vuotta ja kuvatallenteen osalta 50 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona tallennettu esitys ensimmäisen kerran julkaistiin tai sanotulla tavalla saatettiin yleisön saataviin.

Esityksen elokuvaamisoikeuden luovutus sisältää oikeuden levittää tallennettu esitys yleisön keskuuteen vuokraamalla, jollei toisin ole sovittu.

Menettelyyn, johon 1—3 momentin mukaan vaaditaan esittävä taiteilijan suostumus, sovelletaan, mitä 2 §:n 2—4 momentissa, 3, 6—9, 11 ja 11 a §:ssä, 12 §:n 1—3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 13 b §:ssä, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 14 a, 15,

16, 16 a—16 e, 16 g ja 16 h §:ssä, 17 §:n 2 ja 4 momentissa, 17 a §:ssä, 17 b §:n 1—5 momentissa, 17 c ja 17 d §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 21, 22, 23 a ja 25 b—25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 25 g §:n 1 ja 3 momentissa, 25 h, 25 i, 25 l, 25 n, 26, 26 a ja 26 b §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 28, 28 a, 29, 29 a, 30, 30 a, 30 b, 41 ja 42 §:ssä säädetään.

46 §

Äänitallenteen tuottaja

Menettelyyn, johon 1 ja 2 momentin mukaan vaaditaan tuottajan suostumus, sovelletaan, mitä 2 §:n 2—4 momentissa, 6—9 §:ssä, 11 §:n 2—5 momentissa, 11 a §:ssä, 12 §:n 1—3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 13 b §:ssä, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 14 a, 15, 16, 16 a—16 e, 16 g, 16 h ja 17 a §:ssä, 17 b §:n 1—5 momentissa, 17 c ja 17 d §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 21, 22, 23 a, 25 b ja 25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 25 g §:n 1 ja 3 momentissa, 25 l, 25 n, 26, 26 a ja 26 b §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 29 §:ssä säädetään.

46 a §

Kuvatallenteen tuottaja

Menettelyyn, johon 1 ja 2 momentin mukaan vaaditaan tuottajan suostumus, sovelletaan, mitä 2 §:n 2 ja 3 momentissa, 6—9 §:ssä, 11 §:n 2—5 momentissa, 11 a §:ssä, 12 §:n 1—3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 13 b §:ssä, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 14 a, 15, 16, 16 a—16 e, 16 g ja 16 h §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 22, 23 a, 25 b ja 25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 25 g §:n 1 ja 3 momentissa, 25 l, 25 n, 26, 26 a ja 26 b §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 29 §:ssä säädetään.

48 §

Radio- ja televisioyrittäjä

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa sovelletaan vastaavasti, mitä 2 §:n 2 ja 3 momentissa, 6—8 §:ssä, 11 §:n 2—5 momentissa, 11 a §:ssä, 12 §:n 1 ja 2 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 13 b §:ssä, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 14 a, 15, 16, 16 a—16 e, 16 g, 16 h ja 17 a §:ssä, 17 b §:n 1—4 momentissa, 17 c ja 17 d §:ssä, 19 §:n 1 momentissa, 21, 22, 23 a, 25 b ja 25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 25 h §:n 3 momentissa, 26 §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 29 §:ssä säädetään. Lisäksi lähetyksen edelleen lähettämiseen johtoja pitkin sovelletaan vastaavasti, mitä 25 i §:n 1 momentissa säädetään.

49 §

Luettelon ja tietokannan valmistaja

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun työhön sovelletaan, mitä 2 §:n 2—4 momentissa, 7—9 §:ssä, 11 §:n 2—5 momentissa, 12 §:n 1, 2 ja 4 momentissa, 13, 13 a ja 13 b §:ssä, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 14 a, 15, 16, 16 a—16 e, 16 g, 16 h, 17, 17 a—17 d ja 18 §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 22, 23, 25 b—25 d ja 25 f—25 i §:ssä, 25 j §:n 4 ja 5 momentissa sekä 25 l, 26, 27 ja 28 §:ssä säädetään. Jos työ tai sen osa on tekijänoikeuden kohteena, voidaan vedota tekijänoikeuteen.

49 a §

Valokuvaaja

Tässä pykälässä tarkoitettuihin valokuvaan sovelletaan, mitä 2 §:n 2—4 momentissa, 3 §:n 1 ja 2 momentissa, 7—9, 11 ja 11 a §:ssä, 12 §:n 1 ja 2 momentissa, 13, 13 a ja 13 b §:ssä, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 14 a, 15, 16, 16 a—16 e, 16 g ja 16 h §:ssä, 17 §:n 1 momentissa, 17 a §:ssä, 17 b §:n 1—5 momentissa, 17 c, 17 d ja 18 §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 20, 22, 23 a ja 25 §:ssä, 25 a §:n 1 ja 2 momentissa sekä 25 b, 25 d, 25 f—25 i, 25 l, 25 n, 26, 26 a, 26 b, 27—29, 39, 40, 40 c, 41 ja 42 §:ssä säädetään. Jos valokuva on tekijänoikeuden kohteena, voidaan vedota tekijänoikeuteen.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske valokuvaa kuvataiteen teoksesta, jonka suoja-aika on päättynyt.

50 §

Lehtijulkaisun kustantaja

Lehtijulkaisun kustantajalla on yksinomainen oikeus määrätä julkaisustaan valmistamalla siitä kappaleita ja välittämällä sitä yleisölle ansiotarkoituksessa siten, että yleisöön kuuluvalla henkilöllä on mahdollisuus saada se saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana.

Edellä 1 momentissa säädettyä oikeutta ei sovelleta:

- 1) yksittäisten käyttäjien lehtijulkaisun yksityiseen käyttöön eikä käyttöön, joka ei ole kaupallista;
- 2) hyperlinkkeihin;
- 3) lehtijulkaisun yksittäisiin sanoihin tai hyvin lyhyisiin otteisiin.

Lehtijulkaisulla tarkoitetaan 1 momentissa kokoelmaa, joka koostuu pääasiassa luonteeltaan journalistisista kirjallisista teoksista ja jota ei julkaista tieteellisessä tai akateemisessa tarkoituksessa, ja

- 1) lehti muodostaa erillisen numeron kausittain ilmestyvässä tai säännöllisesti päivitettävässä yhden otsikon alaisessa lehtijulkaisussa;
- 2) lehden tarkoituksena on antaa suurelle yleisölle uutisiin tai muihin aiheisiin liittyvää tietoa; ja
- 3) lehti on välitetty yleisölle missä tahansa viestimessä lehtikustantajan aloitteesta, toimituksellisella vastuulla ja valvonnassa.

Kun teos sisällytetään lehtijulkaisuun sellaisen käyttöluvan perusteella, joka ei ole yksinomaisen, 1 momentissa säädettyyn oikeuteen ei voida vedota luvan saaneen käyttäjän toteuttaman käytön kieltämiseksi. Edellä 1 momentissa säädettyyn oikeuteen ei voida vedota myöskään sellaisen teoksen käytön kieltämiseksi, jonka suoja-aika on päättynyt.

Edellä 1 momentissa säädetty oikeus on voimassa, kunnes 2 vuotta on kulunut sen vuoden päättymisestä, jona lehtijulkaisu julkaistiin.

Mitä tässä pykälässä säädetään, ei vaikuta tekijän tämän lain mukaiseen oikeuteen lehtijulkaisuun sisältyvään teokseen.

Lehtijulkaisuun sisältyvän teoksen tekijällä on oikeus asianmukaiseen osuuteen lehtikustantajan saamista tuloista 1 momentissa tarkoitetun oikeuden käyttämisestä.

Mitä 11, 11 a, 13 b, 16, 16 f—16 j, 17 a—17 d, 22, 23, 23 a ja 25 c §:ssä säädetään, sovelletaan 1 momentissa tarkoitettuun oikeuteen. Mitä 25 n §:ssä säädetään sopimuslisenssistä, sovelletaan 1 momentin mukaiseen lehtikustantajan oikeuteen.

50 c §

Teknisin toimenpitein suojattujen teosten käyttäminen

Sillä, jolla on laillisesti hallussaan tai saatavillaan tehokkaalla teknisellä toimenpiteellä suojattu teos ja jolla on 13 b §:n, 14 §:n 3 momentin, 14 a, 15, 16, 16 a—16 c, 16 g, 16 h, 17 tai 17 a—17 d §:n, 25 d §:n 2 momentin tai 25 f §:n 2 momentin nojalla oikeus käyttää teosta, tulee olla mahdollisuus käyttää teosta siltä osin kuin se on tarpeen mainitussa lainkohdassa säädetyn tekijänoikeuden rajoituksen hyödyntämiseksi.

3. Opt-out (oikeuden pidättämisen sääntely ja toteutustapoja)

Tekijänoikeuslaki

13 b § (3.3.2023/263)

Teosten kappaleiden valmistaminen tekstin- ja tiedonlouhintaa varten

Se, jolla on laillinen pääsy teokseen, saa valmistaa siitä kappaleita käytettäväksi tekstin- ja tiedonlouhintaa varten ja säilyttää kappaleita yksinomaan kyseistä tarkoitusta varten, jollei tekijä ole nimenomaisesti ja asianmukaisella tavalla pidättänyt tätä oikeutta.

[2 mom.] Tutkimusorganisaatiot ja kulttuuriperintölaitokset, joilla on laillinen pääsy teokseen, saavat valmistaa siitä kappaleita tieteellisessä tutkimuksessa tapahtuvaa tekstin- ja tiedonlouhintaa varten ja säilyttää niitä tieteellistä tutkimusta varten, mukaan lukien tutkimustulosten todentamiseen myöhemmin edellyttäen, että teoksen kappaleet ovat vain siihen oikeutettujen saatavilla. Siitä, mitä edellä tässä momentissa säädetään, ei voida poiketa sopimuksella, eikä sitä voida estää teknisin keinoin.

Hallituksen esitys 43/2022

1. taloudelliset vaikutukset
(Otteita)

Tekijänoikeuden rajoitukset ja sopimuslisenssisäännökset

Tekstin- ja tiedonlouhintaa koskevan tekijänoikeuden rajoituksen tavoitteena on edistää innovaatiotoimintaa koko yhteiskunnassa. Tekstin- ja tiedonlouhintaa koskeva tekijänoikeuden rajoitus toteuttaa laajalti ”oikeus lukea on oikeus louhia”-periaatetta. Rajoituksella edistetään mahdollisuuksia analysoida aineistoja tietoteknisin välinein. Kun tekijänoikeuden suojaama sisältö saatetaan yleisön saataviin verkossa, tekijöillä on oikeus pidättää oikeutensa tiedonlouhintaan nähden asianmukaisella tavalla. Direktiivin 18 johdantokappaleen mukaisesti asianmukaisiksi katsotaan ainoastaan koneluettavat keinot, mukaan lukien oikeuksien pidätys metatiedoissa ja verkkosivuston tai palvelun ehdoissa. Oikeuksien pidätysmahdollisuus ei koske tekstin- ja tiedonlouhintaa tieteellistä tutkimusta varten.

Vaikutukset ovat tarkkarajaiset senkin vuoksi, että tiedonlouhinnassa valmistettavien teosten kappaleiden muu käyttö eli välittäminen yleisölle olisi lähtökohtaisesti kiellettyä. Tieteelliseen tarkoitukseen tapahtuvan tiedonlouhinnan osalta tiedonlouhinta-aineistoa saisi kuitenkin säilyttää ja siihen saisi tarjota rajoitetusti pääsyn tutkimuksen verifiointia varten.

Yksityiskohtaiset perustelut 13 b § 1 mom.

(Otteita)

Tekstin- ja tiedonlouhinnalla tarkoitetaan direktiivin 2 artiklan 2 kohdan mukaan automaattista analyysitekniikkaa, jonka tarkoituksena on analysoida digitaalisessa muodossa olevaa tekstiä ja dataa tietojen, esimerkiksi muttei yksinomaan mallien, suuntausten tai korrelaatioiden, tuottamiseksi.

Tiedonlouhinta edellyttää usein louhittavan aineiston neutralisoimista eli muuttamista sellaiseen muotoon, jota voidaan teknisin menetelmin analysoida. Tällöin aineistosta valmistetaan kappaleita.

Direktiivin tavoitteena on ollut varmistaa, että tiedonlouhintaa koskevalla tekijänoikeuden rajoituksella ei olisi kielteistä vaikutusta esimerkiksi sellaisiin kustantajien liiketoimintamalleihin, joissa yrityksille tarjotaan lisensoituja tieteellisiä artikkelitietokantoja valmiiksi neutralisoituina sekä soveltuvin tiedonlouhintavälinein. Direktiivin mukaisesti oikeuden pidätyksen voi tehdä myös oikeudenhaltija. Oikeudenhaltijana pidetään henkilöä, jolle tekijä on oikeutensa siirtänyt, esimerkiksi teoksen kustantajaa.

Rajoitussäännös ei ole ehdoton. Kappaleen valmistaminen 1 momentin mukaista tiedonlouhintaa varten on mahdollista estää tai rajoittaa. Tekijällä on säännöksen mukaan mahdollisuus asianmukaisella tavalla pidättää itselleen kappaleen valmistamista koskeva oikeus. Tämä vastaa direktiivin 4 artiklan mukaista edellytystä.

Oikeuden pidätyksen tulee direktiivin mukaan tapahtua nimenomaisesti ja asianmukaisella tavalla. Käytännössä kysymys voi olla sisältöpalvelun tilausehtoihin sisältyvästä ehdosta tai koneluettavassa muodossa olevasta ehdosta. Direktiivin 18 johdantokappaleen mukaan, kun sisältö on saatettu yleisön saataviin verkossa, asianmukaiseksi olisi katsottava kyseisten oikeuksien pidättäminen ainoastaan koneluettavilla keinoilla, mukaan lukien metatiedot ja verkkosivuston tai palvelun ehdot. Kaiken aikaa kehitetään uusia tiedon käsittelyn teknologioita, jotka mahdollistavat teoksia, tekijöitä ja yksinoikeuksia koskevien tunnisteiden ja muun metadatan käyttämisen oikeuksien pidätyksiä tehtäessä.

Oikeuden pidättämisen toteutustapoja

Yleisiä huomiota

(Huomiot on tarkoitettu kommentoitavaksi ja tarvittaessa keskusteltavaksi.)

Tekijänoikeusalan ja eri teoslajeihin liittyvät tekijänoikeussuojan tarpeet ja ansainta- sekä liiketoimintamallit vaihtelevat. Myös oikeuden pidättämisen toteutustavat soveltuvat eri tavoin tekijänoikeusalan erilaisiin teoksiin.

Metadataan perustuva oikeuden pidättäminen voi haitata verkkosivuston hakukonenäkyvyyttä tai vaikuttaa verkkosivuston suoraan käyttäjäliikenteeseen.

Myös oikeudenhaltijoiden kyvykkyydet, osaaminen ja resurssit vaihtelevat.

Oikeuden pidätyksen tulisi toimia myös käytännössä kaikkia kaupallista tekstin- ja tiedonlouhintaa ml. tekoälyä kouluttamista harjoittavia palveluntarjoajia kohtaan. Haasteena on suurten globaalien teknologiayhtiöiden toiminta.

Olellainen kysymys on, mitä tarkoittaa ”koneluettava keino” pidättää oikeus kappaleen valmistaminen käytettäväksi tekstin- ja tiedonlouhintaa varten. Osaako kone lukea tekstiä ja tekstimuodossa ilmaistua oikeuksien pidätystä? (Kuuluuko tämä kysymys ryhmän II Teknologia asiantuntemuksen piiriin – vai onko kysymys oikeudellinen kysymys – vai tekninen ja oikeudellinen?)

Mikä tulkintavaikutus asiassa on jatkossa tekoälyseudöksen Artiklan 53 1. c) kohdan viittauksella *alan viimeisimmän kehityksen mukaisesti teknologioihin*?

Nämä seikat tulisi osaltaan ottaa huomioon, kun arvioidaan muun muassa oheisia oikeuden pidättämisen tapoja.

Oheissa on tiedoksi ajankohtainen artikkeli, joka käsittelee oikeuden pidättämistä tekstin- ja tiedonlouhintaan kotimaisen uutismedian näkökulmasta (Suomen Lehdistö 5.9.2024): <https://suomenlehdisto.fi/uutismedia-yrittää-estää-aineistojensa-luvatonta-kayttoa-mutta-vaikaa-se-on-ajankohtaiset-sisallot-ovat-erittain-arvokkaita/>

Nimenomainen ja asianmukainen oikeuden pidättäminen sisältöpalvelun tilausehdoissa

- Esimerkiksi maksullisen sisältöpalvelun tilausehtoihin kirjataan selkeä nimenomainen oikeuden pidätys valmistaa kappaleita käytettäväksi tekstin- ja tiedonlouhintaa varten [ja tekoälyn kouluttamista varten].
- Oikeuden pidättäminen on sopimusehto sisällön käyttöoikeussopimuksessa.

Nimenomainen ja asianmukainen oikeuden pidättäminen sisältöpalvelun käyttöehdoissa

- Vapaasti, ilman käyttöoikeussopimusta, verkossa saatavilla olevan sisällön käyttöehdoissa voidaan ilmaista selkeä nimenomainen oikeuden pidätys valmistaa kappaleita käytettäväksi tekstin- ja tiedonlouhintaa varten [ja tekoälyn kouluttamista varten].
- Siinä vaiheessa, kun kone osaa lukea tekstiä, on myös tämä kielto ”koneluettava” ja pätevä.

Musiikin oikeudenhaltijajärjestöjen verkkosivuilla tehtävä oikeudenpidätys

- Musiikin oikeuksia hallinnoivat tekijänoikeusorganisaatiot lisensoivat oikeuksia, eivät sisältöä.

The World Wide Web Consortium (W3C Community Group)

- EPUB-tiedostoja koskeva tekninen ohje, jonka avulla voi pidättää oikeuden EPUB-tiedostosta toteutettavan kaupallisen tekstin- ja tiedonlouhinnan. Ohje kattaa myös html-tiedostot.
- [TDM Reservation Protocol \(TDMRep\) \(w3.org\)](https://www.w3.org/2022/05/14-tdm-reservation-protocol/)
- TDMRep [TDM Reservation Protocol Community Group \(w3.org\)](https://www.w3.org/2022/05/14-tdm-reservation-protocol-community-group/)
- Oikeuksien pidättämistavat saattavat vaikuttaa hakukonenäkyvyyteen sitä heikentävästi.

Robots.txt-robotin rajausstandardi

- Robots.txt-robotin rajausstandardi on tiedosto, jonka avulla voidaan antaa tietoja sekä asettaa rajoituksia hakukoneille, -roboteille ja muille verkkosivuja tutkiville tiedonkerääjäteille.
- [The Web Robots Pages \(robotstxt.org\)](https://robotstxt.org)
- Robots.txt-tiedoston asettaminen vaikuttaa hakukonenäkyvyyteen sitä heikentävästi.
- Oikeudenhaltijan haasteena ovat myös uudet tekoäly-yhtiöiden käyttämät crawlerit eli tiedonkerääjäte, jotka vierailevat esimerkiksi uutismedian verkkosivustoilla. Oikeudenhaltijalla tulisi olla jatkuva valmius päivittää listaustaan kielletyistä tiedonkerääjäteistä.

PDF-tiedoston metatiedot (esimerkiksi Adobe Content Authenticity Initiative)

- Kiellon voi kirjoittaa PDF-tiedoston metatietoihin samaan tapaan kuin metatietoihin kirjoitetaan esimerkiksi tiedoston avainsanat tai tekijätiedot.
- [PDF-tiedoston ominaisuudet ja metatiedot, Adobe Acrobat](#)
- Adobe mahdollistaa sekä yleisen että erityisesti tekoälyn kouluttamiseen kohdistetun oikeuden pidättämisen

Spawning & Ai.txt

- Ai.txt mahdollistaa koneluettavan oikeuden pidätyksen verkkosivulle
- <https://site.spawning.ai/spawning-ai-txt>
- Ks. myös [Spawning AI](#)

Musiikkiteollisuuden oikeuden pidätyksiin erikoistunut palvelu rightandai.com

- [Home \(rightsandai.com\)](https://rightsandai.com)
- Käytössä vain osalla musiikkiin liittyvistä oikeudenhaltijoista

Coalition for Content Provenance and Authenticity (C2PA)

- C2PA keskittyy sisällön alkuperän ja aitouden ilmaisemiseen
- [Overview - C2PA](#)

Yleiskäyttöisten tekoälymallien tarjoajien oikeudenhaltijoille tarjoamat oikeuden pidätys - ominaisuuksien

- Yleiskäyttöisten tekoälymallien tarjoajat kuten esimerkiksi OpenAI ChatGPT, Google Gemini ja Microsoft Copilot mahdollistavat oikeudenhaltijoille oikeuden pidättämisen. Järjestelmien toimivuudesta, luotettavuudesta ja mahdollisista liiketoimintahaitoista ei ole tietoa.

4. Tekoälytoimiston tekijänoikeuteen liittyvät tehtävät – mitä on tulossa?

Tekoälysäädöksessä tarkoitetaan ”tekoälytoimistolla” komission tehtävää edistää komission päätöksessä säädettyä tekoälyjärjestelmien, yleiskäyttöisten tekoälymallien ja tekoälyn hallinnoinnin täytäntöönpanoa, seurantaa ja valvontaa, ja viittaukset tekoälytoimistoon ovat viittauksia komissioon.

Resitaalin 107 mukaan olisi asianmukaista, että tekoälytoimisto antaa yleiskäyttöisten tekoälymallien tarjoajien yleiskäyttöisen tekoälymallin koulutuksessa käytettyä sisältöä koskevasta tiivistelmästä mallin, jonka olisi oltava yksinkertainen ja tehokas ja jonka avulla tarjoaja voi toimittaa vaaditun tiivistelmän selostuksen muodossa. Tiivistelmän olisi oltava sisällöltään yleisesti, jotta osapuolia, joilla on oikeutettuja etuja, mukaan lukien tekijänoikeuden haltijat, voidaan auttaa käyttämään ja panemaan täytäntöön unionin oikeuden mukaisia oikeuksiaan, ja esimerkiksi luetella tärkeimmät mallin koulutukseen käytetyt tietolähteet tai datajoukot, kuten suuret yksityiset tai julkiset tietokannat tai -arkistot, ja antaa selostus muista käytetyistä tietolähteistä. Tiivistelmän ei tarvitse olla teknisesti yksityiskohtainen.

Resitaalin 108 mukaan tekoälytoimiston olisi seurattava, onko tarjoaja täyttänyt toimintaperiaatteiden käyttöönottoa unionin tekijänoikeuslainsäädännön noudattamiseksi ja koulutuksessa käytettyä sisältöä koskevan tiivistelmän julkisesti saataville asettamista koskevat velvoitteet tarkistamatta tai arvioimatta koulutusdataa teoskohtaisesti tekijänoikeuksien noudattamisen osalta.

Artiklan 53 mukaan yleiskäyttöisten tekoälymallien tarjoajien on laadittava ja asetettava julkisesti saataville riittävän yksityiskohtainen tiivistelmä yleiskäyttöisen tekoälymallin koulutuksessa käytetystä sisällöstä tekoälytoimiston toimittaman mallin mukaisesti.

Tekoälytoimiston yksityiskohtaisen tiivistelmän malli yleiskäyttöisen tekoälymallin koulutuksessa käytetystä sisällöstä

- Tekijänoikeustoimiston tiivistelmämalli lähetettäneen kommenteille lähiviikkojen kuluessa
- Komissio DG CNCT antaa kommentit tekoälytoimiston tiivistelmämallia
- Jäsenvaltioiden vastaavat ministeriöt, tekijänoikeusalat ja -teollisuus saavat myös todennäköisesti antaa kommentit tiivistelmämalliin ennen sen virallista antamista

Tekoälytoimiston konsultaatio yleiskäyttöisistä tekoälymalleista

- Tekoälytoimisto käyttää konsultaatiota Artiklan 56 tarkoittamien käytännesääntöjen laadinnan tukena.
- Tekoälytoimisto laatii käytännesääntöjä syyskuusta 2024 lukien ja niiden odotetaan valmistuvan huhtikuussa 2025.
- Konsultaatio kattaa seuraavat teemat:
 1. Läpinäkyvyys ja tekijänoikeussäännöt
 2. Riskiluokittelu ja yleiskäyttöinen tekoäly
 3. Käytännesääntöjen seuranta
- Konsultaation määräpäivä on 10.9.2024
- [EUSurvey - Survey \(europa.eu\)](#)

- [AI Act: Have Your Say on Trustworthy General-Purpose AI | Shaping Europe's digital future \(europa.eu\)](#)
- Ottaako Suomi asiassa kantaa? Mikä on Suomen vastuuministeriön konsultaatiossa?

Tekoälytoimiston kutsu osallistua käytännesääntöjen laadintaan

- Kiinnostuksen osallistua voi ilmaista 25.8.2024 mennessä
- [AI Act: Participate in the drawing-up of the first General-Purpose AI Code of Practice | Shaping Europe's digital future \(europa.eu\)](#)

5. Oikeuden pidättämiseen, kappaleen valmistamiseen tai muuten keskeisesti tekoälyyn ja tekijänoikeuteen liittyvät ajankohtaiset artikkelit

- The Application of the Copyright TDM Exceptions and Transparency Requirements in the AI Act to the Training of Generative AI (Giuseppe B. Abbamonte Directorate General for communications, networks, content and technology, European Commission – European IPR Review Issue 7, 2024)
- [Urheberrecht und Training generativer KI-Modelle - technologische und juristische Grundlagen
 by Tim W. Dornis, Sebastian Stober :: SSRN](#)
- [Artists file class-action lawsuit against Stability AI, DeviantArt, and Midjourney – TechnoLlama](#)
- [A first look at the copyright relevant parts in the final AI Act compromise - Kluwer Copyright Blog \(kluweriplaw.com\)](#)
- [Machine readable or not? - notes on the hearing in LAION e.v. vs Kneschke - Kluwer Copyright Blog \(kluweriplaw.com\)](#)
- [Developing Artificial Intelligence-Based Content Creation: Are EU Copyright and Antitrust Law Fit for Purpose? — University of Helsinki](#)
- [Press Publishers' Right and Artificial Intelligence by Juha Vesala :: SSRN](#)
- [Czech Court denies copyright Protection of AI-Generated Work in First Ever Ruling - Bird & Bird](#)
- [\[Guest post\] German court finds LAION's copying of images non-infringing - The IPKat](#)
- [The German LAION decision: A problematic understanding of the scope of the TDM copyright exceptions and the transition from TDM to AI training - The IPKat](#)

6. Tekijänoikeuslain 13 b § säännöksen 2 momentin soveltuminen sopimussuhteessa suomalainen tutkimusorganisaatio/kulttuuriperintölaitos ja EU:n ulkopuolinen oikeudenhaltija, jos tämä oikeudenhaltija kieltää tai rajoittaa edustamiensa teosten käyttöä sopimusehdoissa?

Onko 3 artiklan pakottavalla poikkeussäännöksellä sellainen vaikutus, että EU alueella toimiva tutkimusorganisaatio tai kulttuuriperintölaitos voi siihen valita, vaikka sopimuksessa olisi valittu sopimusvelvoitteisiin sovellettavaksi lainsäädännöksi EU:n ulkopuolinen lainsäädäntö ja sopimuksessa kielletään sopimuksen kohteen käyttö tekoälyn koulutusdatana?

**EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUS (EY) N:o 593/2008,
annettu 17 päivänä kesäkuuta 2008,
sopimusvelvoitteisiin sovellettavasta laista (Rooma I)**

YHDENMUKAISET SÄÄNNÖT

3 artikla

Valinnanvapaus

1. Sopimukseen sovelletaan sen maan lakia, jonka osapuolet ovat valinneet. Valinta (lakiviittaus) on tehtävä nimenomaisesti tai sen on käytävä selvästi ilmi sopimusehdoista tai tapaukseen liittyvistä olosuhteista. Osapuolet voivat määrätä valitsemansa lain sovellettavaksi koko sopimukseen tai vain osaan siitä.
2. Osapuolet voivat milloin tahansa sopia, että sopimukseen sovelletaan muuta kuin sitä lakia, jota siihen on aikaisemmin sovellettu joko tämän artiklan mukaisen aiemmin tehdyn lakiviittauksen perusteella tai tämän asetuksen muiden säännösten nojalla. Jos osapuolet sopimuksen tekemisen jälkeen muuttavat sovellettavaa lakia, muutos ei vaikuta siihen, onko sopimus 11 artiklan mukaan muodoltaan pätevä, eikä heikennä kolmansien oikeuksia.
3. Jos kaikki muut lakiviittauksen ajankohtana tilanteeseen liittyvät seikat liittyvät toiseen maahan kuin siihen, jonka laki on valittu, osapuolten tekemä valinta ei rajoita niiden kyseisen toisen maan lain säännösten soveltamista, joista ei voida sopimuksin poiketa.

4. Jos kaikki muut lakiviittauksen ajankohtana tilanteeseen liittyvät seikat liittyvät yhteen tai useampaan jäsenvaltioon, se, että osapuolet valitsevat sovellettavaksi laiksi muun kuin jonkin jäsenvaltion lain, ei rajoita yhteisön oikeuden sellaisten säännösten, joista ei voida sopimuksin poiketa, soveltamista soveltuviissa tapauksissa sellaisina kuin ne on pantu täytäntöön tuomioistuinjäsenvaltiossa.

5. Sovellettavan lain valintaa koskevan osapuolten hyväksymisen olemassaolo ja hyväksymisen pätevyys määritetään 10, 11 ja 13 artiklan mukaisesti.

Mahdollisia tulkintoja:

Jos kaikki seikat eivät liity EU:hun esim. lisensoiva kustantaja US organisaatio, voi US organisaatio valita US lain sopimusvelvoitteisiin soveltuvaan ja sopimusehtojen osalta vaatia, että DSM artikla 3 implementoiva EU jäsenvaltion sitova poikkeussäännös ei

soveltuisi, vaan esim. materiaalin käyttö tekoölyn koulutusmateriaalina on sopimuksenvarainen seikka, jota voidaan sopimusehdoilla estää ta rajoittaa.

Tekoölynsäädöksen soveltamisalan vaikutus kolmansiin maihin?

Tekoölynsäädös soveltuu kolmansien maiden organisaatioihin, mutta se koskee tarjottajia, jotka saattavat markkinoille tekoölyjärjestelmiä tai tekoölymalleja unionissa, tekoölynsäädös ei aseta velvoitteita tekijänoikeuden suojaaman materiaalin haltijoille noudattaen poikkeusäännöksiä jotka ovat DSM direktiivissä.

Tekoölynsäädöksen vaatima läpinäkyvyys tulee paljastamaan, keiden oikeudenhaltijoiden materiaalia tekoölyn koulutuksessa on käytetty, kun tekoölyjärjestelmää tarjotaan markkinoille EU:ssa. Tämä läpinäkyvyysvelvoite ulottuu myös materiaaliin joka alunperin on louhittu tutkimusorganisaatiossa.

Tekoölynsäädös

2 artikla

Soveltamisala

1. Tätä asetusta sovelletaan

- a) tekoölyjärjestelmien **tarjoajiin**, jotka saattavat markkinoille tai ottavat käyttöön tekoölyjärjestelmiä tai saattavat markkinoille yleiskäyttöisiä tekoölymalleja unionissa, riippumatta siitä, ovatko kyseiset tarjoajat sijoittautuneet unioniin tai kolmanteen maahan vai sijaitsevatko ne unionissa tai kolmannessa maassa;
- b) unioniin sijoittautuneisiin tai unionissa sijaitseviin tekoölyjärjestelmien **käyttönottajiin**;
- c) kolmannessa maassa kolmanteen maahan sijoittautuneisiin tai sellaisessa sijaitseviin tekoölyjärjestelmien tarjoajiin ja käyttönottajiin, kun tekoölyjärjestelmän tuottamaa tuotosta käytetään unionissa;
- d) tekoölyjärjestelmien **maahantuojiiin ja jakelijoihin**;
- e) tuotteiden valmistajiin, jotka saattavat **markkinoille** tai **ottavat käyttöön tekoölyjärjestelmän yhdessä tuotteensa kanssa ja omalla nimellään tai tavaramerkillään**;
- f) muualle kuin unioniin sijoittautuneisiin tarjoajien valtuutettuihin edustajiin;
- g) unioniin sijoittautuneisiin **henkilöihin, joihin vaikutukset kohdistuvat**.

Saksalainen näkemys (Saksan kansallisen lainsäädännön tulkinta):

Saksassa esitetyn näkemyksen (saksalainen yliopisto) tarkasteltavaan kysymykseen soveltuu Rooma II 8 artikla, koska kyse pakottavasta poikkeuksesta kansallisessa laissa, josta ei voida sopia toisin. Tämä pakollinen poikkeussäännös soveltuu myös EU:n ulkopuoliseen oikeudenhaltijaan.

EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUS (EY) N:o 864/2007,

annettu 11 päivänä heinäkuuta 2007,

sopimukseen perustumattomiin velvoitteisiin sovellettavasta laista (Rooma II)

8 artikla

Teollis- ja tekijänoikeuksien loukkaaminen

1. Sopimukseen perustumattomaan velvoitteeseen, joka johtuu teollis- ja tekijänoikeuden loukkaamisesta, sovelletaan sen maan lakia, jonka osalta suojaa vaaditaan.

2. Sopimukseen perustumattomaan velvoitteeseen, joka johtuu Euroopan yhteisön yhtenäisen teollis- ja tekijänoikeuden loukkaamisesta, sovelletaan niiden kysymysten osalta, joihin ei sovelleta asiaa koskevaa yhteisön välinettä, sen maan lakia, jossa oikeutta loukkaava teko tehtiin.

3. Tämän artiklan nojalla sovellettavasta laista ei voida poiketa 14 artiklan nojalla tehdyllä sopimuksella.

IV LUKU

VALINNANVAPAAUS

14 artikla

Valinnanvapaus

1. Osapuolet voivat sopia siitä, mitä lakia sopimukseen perustumattomaan velvoitteeseen sovelletaan:

a) vahingon aiheuttaneen tapahtuman jälkeen tehtävällä sopimuksella;

tai

b) jos kaikki osapuolet harjoittavat kaupallista toimintaa, myös ennen vahingon aiheuttanutta tapahtumaa vapaasti neuvotellulla sopimuksella.

Lakiviittauksen on oltava nimenomainen tai sen on käytävä riittävän selvästi ilmi tapaukseen liittyvistä olosuhteista eikä se saa rajoittaa kolmansien oikeuksia.

2. Jos kaikki vahingon aiheuttaneen tapahtuman sattumishetkellä tilanteeseen liittyvät asiaankuuluvat seikat liittyvät toiseen maahan kuin siihen, jonka laki on valittu, se, että osapuolet valitsevat jonkin maan lain, ei rajoita niiden kyseisen toisen maan lain säännösten soveltamista, joista ei voi sopimuksin poiketa.

3. Jos kaikki vahingon aiheuttaneen tapahtuman sattumishetkellä tilanteeseen liittyvät asiaankuuluvat seikat liittyvät yhteen tai useampaan jäsenvaltioon, se, että osapuolet valitsevat sovellettavaksi muun kuin jonkin jäsenvaltion lain, ei rajoita yhteisön oikeuden sellaisien säännösten, joista ei voi sopimuksin poiketa, soveltamista soveltuviissa tapauksissa sellaisina kuin ne on pantu täytäntöön siinä jäsenvaltiossa, jonka tuomioistuim on kyseessä.

Schutzlandprinzip

Um eine eindeutige rechtliche Beurteilung abgeben zu können, muss zunächst festgestellt werden, welches Recht für die jeweilige Nutzungshandlung Anwendung findet. Nach dem sog. Schutzlandprinzip (Art. 8 Abs. 1 Rom II VO; Art. 5 Abs. 2 S. 2 RBÜ) gilt für Verbote bzw. Erlaubnisse bezüglich der Nutzung urheberrechtlicher Inhalte zwingend das Recht des Staates, in dem die mutmaßlich verletzendende Handlung erfolgt. Jegliche Vereinbarung zur Anwendbarkeit eines anderen Urheberrechts ist (zwingend) unwirksam (Art. 8 Abs. 3 Rom II VO).¹

Nach dem sog. Schutzlandprinzip findet das deutsche Urheberrecht bei der Nutzung urheberrechtlich geschützter Werke zwingend Anwendung, wenn die maßgeblichen Handlungen (z.B. Vervielfältigung, Verbreitung) in Deutschland erfolgen.

¹Vgl. EuGH Urt. v. 27. 6. 2013 – C-457/11, C-458/11, C-459/11, C-460/11 (VG Wort/Kyocera) Rn. 37; EuGH Urt. v. 5.3.2015 – C-463/12 Rn. 66 (Copydan/Nokia) zum Vorrang von Schranken vor einem lizenzrechtlichen Erlaubnis (Was durch Gesetz erlaubt ist, kann nicht mehr durch Lizenzvertrag erlaubt werden).